

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕПЛАТУ ПРИМА СРПСКО-КРАЂЕВСКА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА И СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ ЗА ЦЕО ОВАЈ САЗИВ:

ЗА СРБИЈУ 5 ДИНАРА

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ТОЛИКО ИСТО С ДОДАТКОМ ПОШТАРИНЕ

УРЕЂУЈЕ СЕКРЕТАР СКУПШТИНСКИ
РАНКО ПЕТРОВИЋ

БРОЈ 47

ЧЕТВРТАК 29 ЈУЛА 1893

ГОДИНА III

37 САСТАНАК

22 јула 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК,

Дим. Катџ

СЕКРЕТАР,

Љуба Јоксимовић

(НАСТАВАК)

(О трошарини нишкој, Илићановић).

Господо, трошарина у опште, као и нишка посебнице, није добра ни за трговца ни за сељака. Трговац, који је до сад у Нишу куповао храну и остале производе био је ослобођен од трошаринских такса. Трговац, кад мора да му плати трошаринску таксу, он гледа, да иде на друга места, где нема трошарине и купује храну без трошаринске таксе, како би са мањом ценом могао лакше да конкурише на страним пијацама и услед тога, он сад мора тражити друге центре, који су за њега повољнији. Исто тако бива и са сељаком. Сељак, кад нема трговца у вароши, мора да иде на друга места и продаје своје производе, где га купац чека, а сељак тамо због тога, што их је врло мали број, што нема конкуренције, мора своје производе да продаје што јефтиније и да га на кантару лажу зеленаци. Дакле, ни за једне ни за друге није ово корисно; ни за трговца, ни за произвођача није корисна трошарина.

Сад ћу, господо, да кажем неколико речи на примедбе г. Вукашина Петровића.

Г. Вукашин каже: па лепо, трошарина треба да остане, али да би се она олакшала, треба сва она трошарина, која се буде наплаћивала у вароши, па се буде извозила, треба да се врати. У том случају Ниш не би осећао никакву помоћ од трошарине, јер има већина грађана, који су занатлије и земљорадници, који сви једном или у два пут преко године снесу своје производе у варош и плате трошарину, те отуда не би био бог зна какав приход; а популација, међу тим, у Нишу, није таква; да би могла трошарина да се одржи. Дакле, ради тих малих прихода, које би Ниш од трошарине имао, по одбитку извоза трошарине, не би требала ни да остане она успомена, код Нишлија и околине да још стоје под неким турским установама, када су биле разне дажбине ове врсте.

Г. Вукашин каже, да је трговина у Нишу стала не само због трошарине, него и због мостарине на Мрамору. Ја признајем, да је мраморска мостарина велика сметња трговини у

Нишу, али исто тако смем да тврдим, да је пре трошарине била јака извозна трговина у Нишу, што значи, да мостарина није утицала на трговину, колико је утицала трошарина. Са свију напред изнетих разлога, молим Народно Представништво, да прими овај предлог и тиме утврди раније своје мишљење о штетности трошарине за Ниш и околину.

Јованча Стојановић — Господо, што се тиче разлога г. Мите Илићановића који су довољно јасни, нећу да говорим. Само ме је извавао да говорим г. Вукашин Петровић, што каже, да он хоће да буде патриота нишких, ја из тога не видим да је он патриота, већ Ниш ће и даље опадати као што је и до сад опадао. Ми хоћемо овим Ниш да помогнемо и да не буде више пуста варош. То је моја најближа варош, то је моја прва и највећа варош и против Нишлија ја немам ништа, али кад хоћемо да говоримо о неправди као да је Ниш друга престоница и да због тога а у корист неколицине њих уводимо трошарину, шта смо онда учинили? Видели смо да је Ниш, друга престоница, просто никакав. Ми смо видели како он напредује и ако оставимо овакву трошарину и даље а и друге намете, онда он неће бити ништа. Ми смо Нишу одузели окружну команду, окружно начелство и преместили у Прокупље, а њему су пак наметнули ову трошарину, па су се сви разбегли из Ниша па и оно мало људи, што је заостало пали су на милост и немилост општини и морају да се упропасте. Ми смо дужни, господо, да заступамо право целе Србије онако, како правда захтева.

Г. Вукашин Петровић у свом говору каже, што ми да одузимамо то право граду Нишу, кад он може да метне трошарину по закону о општинској самоуправи. Кад би то баш тако било, да ми оставимо једној вароши да наплаћује како она хоће, онда докле би отишли ми. Што се тиче трошарине нишке види се, да је она штетна не само за варош Ниш, него и за општине.

Ми смо одбили људе од Ниша и отерали у Прокупље, Алексинац, Књажевац и Белу Паланку. Шта значи кад брестовачка станица извози 800 вагона, док друга престоница само 400 вагона. То се може видети на станици; и то је непобитно. Каже се, да би требало оставити трошарину само на неке артикле, као кафу, шећер и т. д. И то не треба, то је све штетно. Варош Ниш има извесне предмете, на које може да наплаћује трошарину и да се тим одржава, али тиме се он упропастио. Ми кажемо: хоћемо да подигнемо земаљску индустрију, и народну економију, али то не иде на овај начин. И хоћемо ли ми да заступамо и варошане и сељаке подједнако, или хоћемо да будемо једностранни да заступамо само варошане а сељаке не? Јер и сеоске општине, као што рече г. Илићановић, имају општинску самоуправу, и оне имају право да кажу: ја хоћу да наплатим свакоме кад прође кроз моју општину и тиме би се у један пут све укочило и шта би онда

било? И онда би нама лепо ишло. Ми не треба да станемо на партиско гледиште и да користимо само једној партији. Ми смо дужни да бранимо интересе целе земље, јер смо сви њени синови. Тако је исто и мостарина мраморека штетна, али се мора тринити, и ја мислим да ће и Влада и Скупштина учинити, ако не на овој скупштинској сесији а оно на првој идућој, да се размислимо и да се и то поништи. Што се тиче овог навода да то треба збор да укине, ја имам да додам, да је 8 ов. мес. био збор у Нишу и на томе збору су преко 400 њих тражили да се укине трошарина, а само је њих 40—50 гласало да остане трошарина. Дакле, ја не могу да дам право г. Вукашину Петровићу бившем министру да он боље разуме потребе Ниша и мишљење Нишљива од мене; јер сам ја тако одрастао, и ја никако не желим Нишу никакво зло, већ увек добро. Он је хтео тиме само да се популаризује, али то није никаква популарност. Тек, кад би устао против трошарине, онда би се он популарисао, а овако нема никакве популарности. С тога мислим, да овај предлог Мите Илићаниновића и другова треба да се прими, а ја задржавам право да говорим у специјалностима при доцнијем претресу.

Јован Шелмић — Господо, нишка трошарина, која је до сад била код увоза свију производа, она је јако отежавала народу из околине нишке. У тим се крајевима доселно народ из Турске и разних крајева Српства и као сиромашан народ, он не може ту живети од трошарине нишке, коју не може да сноси ако се не укине. Да ли је право да он плаћа сву ту трошарину нишку, а варош Ниш да не плаћа? Ја мислим, да то није право. Ако Ниш хоће да своју општину уреди, да је калдрмише, да јој да осветлење, онда је дужан да сноси општинске прирезе, као и све остале општине у Србији. Он то није радио него је народ из околине највише плаћао. Г. Вукашин Петровић напоменуо је мостарину на Мрамору. Зариста то је тешко за онај крај, који мора то да сноси. Јер тамо сељаци из среза Добричког, Нишког и Косаничког немају више од 100 ова или кгр. да донесе на пијацу.

И он кад то донесе на пијацу и плати на мосту трошарину, а у Нишу трошарину и кантарину, онда шта њему има да остане? Не остаје му ништа, вратиће се опет го и бос без ичега. Колико је корисно за околину нишку, толико је исто корисно и за саму варош Ниш да трошарину укине. Трошарина је Нишу учинила, да толики производи иду на друге пијаци, трошарином Ниш је одбио своје муштерије. Према свима разлозима, које су изнели г. Вукићевић и друга г. г. предговорници, ја се потпуно слажем с њима и молим Народно Представништво да предлог г. Илићаниновића и моји другова усвоји, и трошарину укине.

Мика Хади-Тонић — После говора г. Вукашина Петровића, ја не бих имао много шта да кажем, само ћу толико рећи, да би било са свим право, да се решење овога предлога одложи до решења предлога г. Ратарца, јер да се трошарина у Нишу укине, а у Београду да остане, то не би било право. Ниш се рачуна као друга престоница наша, и треба имати на уму, да је Ниш много сиромашнији од Београда; у Нишу немате ни општинске зграде, немате школа о трошку општине подигнутих, нити је у опште Ниш уређен као што треба, и онда укинути трошарину, значи одузети му приходе и ставити му немогућност, да уређење вароши може да изврши. Вели се да трошарина штетно утиче на саму општину нишку, наводи се да због трошарине Ниш опада. Мени се чини господо, да Ниш не опада за то што наплаћује трошарину, него је опао за то, што су паланчани трговци из околине почели више да пазаре у Београду а не у Нишу. Исто тако изгледа ми да не стоји ни овај навод г. Вукашина, да Ниш опада и за то што му је одузето начелство. Онај који је до сада имао да пазари у Ниш ићи ће опет у Ниш, а неће због начелства да иде у Прокупље или у друго некое место. Ниш од трошарине може да има корист, а не треба му то спречавати. С тога сам ја мишљења да би најправичније било, да се претрес по овоме предлогу одложи до решења предлога г. Ратарца. И ако остане трошарина у Београду, да остане и у Нишу; а ако се укине у Београду, да се укине и Нишу. Тако би било најправичније да урадим.

Михаило Марковић — Господо посланици! Живим у Нишу пуних 13 година, па ми се чини, да сам имао довољно прилике да га посматрам у његовом развоју и напредовању, а богме, у последње време и у његовом приметном застоју и опадању.

Ниш је велика српска варош, броји на 20.000 становника. По величини друга је у краљевини, а много већих вароши нема ни у целој Српству. Али Ниш толики и такав, није подигла његова околнина, својом великом плодношћу. Његова је околнина степињена, његова је околнина начичкана другим местима, која му грабе залогај. Њега је подигла велика раскрсница путова, њега је одржавала месна његова важност.

Али, да се Ниш и даље одржи и напредује, њему по моме најскромнијем уверењу, јако смета трошарина, каква постоји данас. Она непремено одбија доста блиску околину од њега. Замислите само да Добрич, Алексиначка Морави и без мало сва околнина, из које се ма шта донесе на пијацу, има да плаћа мостарину, па трошарину и треће кантарину. Те три дажбине износе у најмању руку 1.50 дин. од кола. И кад се узме на ум да сељак на своја кола ја ли натовари ја ли не натовари 150 килограма, а на то, ма и слама била, има да плати 1.50 дин., види се колико је сељаку отежано да уђе у Ниш и да се користи тргом, који у Нишу постоји.

Осим тога, као што је лепо напоменуо посланик г. Шелмић, треба имати на уму, да је једна страна околине нишке настањена досељеницима, да су то људи махом без ичега снамо пали, који тек имају да ураде и зараде, да су без новаца, кад пођу на нишку пијацу. И кад један човек пође од куће без новаца, а има да плати и мостарину и кантарину и трошарину, онда шта видимо? Онда видимо што сваке суботе бива на сва та три места, где се те дажбине наплаћују: да сељак остави гуњ у реум на мосту, да остави секиру код трошаринске капије, да њак остави на кантарини. Господо, то су тавве сметње, да њих околнина нишка поднети не може.

Поред тога, Ниш нити има, нити је кадар добити такво службено особље трошаринско, да људки и уредним путем може ову дацију да наплаћује. Ја не могу да помислим у овоме дому све оно, што се дешава на капијама Ниша, јер није пристојно да се овде чује, али само напомињем, да има пуно разлога и у овом погледу због шта ова трошарина треба да падне. Она треба да падне, кратко рећи, морала ради у оном крају.

Осим реченога, ова трошарина учинила је Нишу, да смо дочекали, да се многи крајеви потпуно одбијају од њега и окрећу на другу страну. Примећено је да из сврљинског среза сељани, у место у Ниш, одлазе у Алексинац на пазар. Кад сељани долазе у једну варош, они из ње одлазе, купују што им треба, и у тим варошима и мали трговци виде вајду од сељака. Кад нема сељака, онда тај мали трговац нема вајде, него има штете: поједе и оно што је зарадио, и на послетку мора да иде у општинске служитеље. Добрич се нагло окреће Прокупљу, и ако тако рећи може да се добади каменом у Ниш. А колико се опажа ова сметња у Нишу, види се из тога, што Прокупљани траже и други пазарни дан у седници, док је у Нишу сувишан и онај један. Готово би му доста био и један дан у месецу.

Што је најгоре, ова трошарина није обухватила само предмете, који се троше у Нишу, него и оне, који се троше и даље у околнини. На прилику, трошарина је ударена, истина мала, на све предмете, који се израђени доносе са стране, а не троше се у Нишу, него их купује сељак. И кад је тако, зар онда не пада та трошарина на терет сељака? За цело да пада. Поред тога велики трговци, који су постојали у Нишу, већ су почели да сустају са радом за то, што паланчани нема рачуна да пазари робу за свој дућан у Нишу, за то што има да намири трошарину, од које апсолутно никакве вајде нема. И није чудо што се због тога, премда ово није једини узрок, паланчани одбијају од Ниша и радије купују робу са других страна. Јер на тај начин избегну плаћање ове трошарине. Дакле, трошарина је једна сметња, којом се без сумње сужава трговина у Нишу.

Најпосле, лепо је истакнута пре мене и она врло осетна сметња у извозу наших земаљских производа. Ми у Нишу при улазу у варош наплаћујемо трошарину на све жито, на сву стоку, што се извози на страну, само за то, што се онде извршила препродаја. Зар тек ово није сметња нишкој трговини? То одбија трговину и више нема онако великих пијаца, као што их је некада било у Нишу.

Ваш сваке сумње ова је трошарина настала отуда, да се олакша становништву варошком, да не плаћа прирез. Па шта се урадило? С једне стране трошарина неоправдано пада и на свет, који у Нишу не живи, а с друге, најживљи крајеви Ниша приметно малаксавају. Лесковачка Капија и. пр. која је имала толико полета, данас само животари; и да није железничких раденика, који су на оном крају, била би мртва чаршија. По мом уверењу ишло се на то да се олакша *плаћање приреза*, али смо дочекали *да се порез не може да наплати*.

С тога сам за предлог г. Илиџановића, да се нишка трошарина укине.

Известилац Милан Милићевић — Господо, код нас у Србији постоје две вароши, које имају трошарину: то је Београд и Ниш. Са београдском трошарином нисам познат, а са нишком познат сам, које из овог рада, а које што сам се више година бавио у Нишу. Кад би Ниш наплаћивао трошарину на оно што троши, ми не бисмо имали ништа против тога, али Ниш наплаћује трошарину и на оно, што се кроз њега провози. Ја сам разговарао са једним трговцем из Солуна, и он ми каже да је имао прилике да види, да се на један вагон ражи наплаћује 80 дин. трошарине, и то је наплаћено од произвођача, који је донео то. Ето то је руководило одбор да усвоји да се та трошарина укине. А кад би узели оно, што је један посланик казао да треба ослободити од трошарине оне предмете, који се извозе, онда би остало врло мало, те не би се могли подмирити сами трошковима око трошарине, а кад би се онет враћала трошарина, не би се могло знати, од кога је узета, и настало би питање шта има у вароши да се троши а шта ће да се извози. Дакле, то се не би могло уредити као што треба и кад не може да буде као што правда захтева, онда је најбоље укинути и то мало што постоји. С тога је и одбор за то, да се та трошарина сасвим укине.

Богосав Поповић — Свака општина у краљевини Србији плаћа прирез општински, плаћа своје кметове, писаре и пандуре. Тако је плаћала и нишка општина пре трошарине. Међутим кад је трошарина установљена у Београду и у Нишу, она је имала циљ сасвим други: да се улепшава варош, да се зидају школе, да се доведе вода и у опште да се ради све оно, што ће служити за улепшавање вароши. Сад према томе да сравнимо Београд и Ниш. У Београду од како је уведена трошарина већ видимо да се улепшава варош на све стране, има водовод, канализација почиње, дошло је осветљење и школе почињу да се зидају, — док међутим у Нишу нигде ништа нема. У општини нишкој не плаћају општински прирез и у месту да употребе трошарину на улепшавање вароши, они је употребљују на исплаћивање председника, писара и пандура, тако да је неки пут било случајева да се неки нацију ноћу па кад иду преко чаршије вичу: „Живела трошарина.“ То је много пало у очи, па је чак и у новинама писано о томе. Међутим и грађанство у Нишу вољно је да се укине трошарина. Због тога су онама држали скуп и донели резолуцију, коју смо јутрос добили, на којој има преко 300 потписника и којом се тражи да се укине трошарина нишка, јер сасвим рђаво упливине на сиротињу и околне сељаке. Јер сви сељаци кад виде да Нишлије не плаћају прирез, они веле одмах, па то ми плаћамо и по себи се разуме да сељак једва чека да се трошарина укине. И према томе ја као народни посланик молим Скупштину, да прими овај предлог наш, те да се укине трошарина у Нишу, кад се не употребљава на оно на шта је намењена.

Потпредседник — Објављујем да је претрес свршен. Ко је за то да се овај предлог прими у начелу, тај нека седи,

а ко је противан тај нека устане? (*Већина седи*). — Објављујем, да је предлог у начелу примљен.

Сад ћемо приступити претресу појединих чланова. Изволте чути г. известивоца.

Известилац М. Милићевић чита: члан I (ст. 46).

Потпредседник — Хоће ли ко да говори о овом првом члану? (*Нико се не јавља*). — Пошто нико не тражи реч, стављам на гласање: ко је за то да се прими прочитани члан I нека седи, а ко је противан нека устане? (*Већина седи*). — Објављујем да је усвојен члан I.

Известилац чита: члан II (Иста страна).

Јованча Стојановић — Ово што се у овом члану вели, да ће овај закон ступити у живот од 1 јануара 1894 год., ја мислим, да неће бити корисно и с тога бих молио Народну Скупштину да се ово измени и да гласи овако: „Закон овај ступа у живот одмах, чим га Краљ потпише.“ И молим 10 посланика да потпомогну овај мој предлог. (*Не потпомажу га*).

Потпредседник — Претрес је свршен. Ко је за то да се прими прочитани члан, нека седи, а ко је противан нека устане? (*Сви седе*). — Објављујем да је Скупштина усвојила члан II, и тиме је свршено прво читање поменутог предлога.

На реду је извештај одбора за преглед и оцену посланичких предлога.

Изволте чути г. известивоца.

Известилац Михаило Радовић прочита тачку I извештаја (ст. 359).

Потпредседник — Скупштина треба да одлучи, прима ли, или не прима поднесени извештај. С тога стављам на гласање: ко је за то, да се поднесени извештај прими, нека седи, а ко је против нека устане. (*Сви седе*). — Објављујем, да је Скупштина усвојила поднесени извештај.

Известилац чита тачку II извештаја (стр. 359).

Потпредседник — Прима ли Скупштина одборско мишљење? (*Прима*).

Известилац чита тачку III извештаја (стр. 359).

Потпредседник — Прима ли Скупштина одборско мишљење? (*Прима*).

Сви ови предлози упућују се Државном Савету на проучење. —

Дајем $\frac{1}{4}$ часа одмора, а за то време молим г. г. посланике да се издвоје у одсеке и да изберу по једног члана у одбор, који ће да проучи предлоге за раздвајање извесних општина.

После одмора

Потпредседник — Продужује се дневни ред. Изволте чути списак господо посланика, која су ушла у одбор.

Секретар Љуба Јоксимовић чита:

Анта Поповић, Милош Богдановић, Јоца С. Јовановић, Гаја Милорадовић, Радован Поповић, Павле Станковић и Ђока Брачинац.

Потпредседник — На реду је сад да саслушате један извештај одборски. Молим г. известивоца да га чита:

Известилац Радисав Митровић чита:

ИЗВЕШТАЈ

одбора о оптужби посланика Ж. Малопарца
Народној Скупштини

Одбор, који је изабран, да проучи и оцени захтев уживог првостепеног суда, да се Живко Малопарац, народни посланик може узети на одговор, за штампарски преступ, размотрио је акта, проучио и оценио овај захтев, па је нашао:

Да је Владимир Павловић из Табановића тужио уживом првостепеном суду Живка Малопарца за штампање у 72 бр. „Одјека“ од 31 марта 1892 год. једног уверења, издатог му од г. Васе Томића из Ужица, у коме је изложено, како је тужиоц Владимир украо поменутом г. Васи једне војничке чизме, када су као старешине народне војске на вежбању били,

наводећи, да му је тим публиковањем нанета клевета и јавна увреда.

Да је тужени Живко, раније тужио истом суду тужиоца Владимира за нанету му клевету и увреду у бр. 145 „Српске Независности“ од 16 децембра 1889 год., и да је Ужички првостепени суд пресудом својом од 15 октобра 1892 године Н. 19.185 пребно ову увреду за увреду, коју је тужени Живко Владимиру нанео, на Владимира казне ослободио; но да је ову пресуду поништио Касациони Суд решењем својим од 27 октобра 1892 год., бр. 9532 и наредио, да се ова оба дела саставе и уједно пресуде.

Према оваком стању ствари, одбор налази, да ово дело није такве природе, да би требало туженог Живка издавати суду, и ако је он у одговору своме ужичком првостепеном суду од 7 априла ове године, подносићи потребне доказе у одбрану тражио, да се пресуда изрече и са тим се стављао на расположење суда.

Одбор је мишљења, да се Живко Малонарад народни посланик, по овом захтеву, за поменути штампарски преступ, не може узети на одговор за време трајања његовог посланичког мандата на основу прописа чл. 125 Устава.

Подносећи Народној Скупштини овај извештај, Одбор моли Народну Скупштину, да га усвоји.

21. Јула 1893 год.
у Београду.

Председник одбора,
Станко М. Петровић

Известилац,
Рад. Митровић

Чланови:

Филип Милојевић, П. В. Павловић, Т. Д. Дидић, М. Даниловић, Јованча Стојановић

Потпредседник — Претрес по овом предмету може доћи сутра на дневни ред. Усваја ли ово Скупштина. (*Усваја*). Молим вас, изволте чути још један извештај одборски.

Известилац Павле Поповић чита:

ИЗВЕШТАЈ

о измени закона о истражним судијама
Народној Скупштини

Одбор за проучавање пројекта закона о измени у закону о истражним судијама, проучио је овај законски пројект и нашао је, да исти треба усвојити; с тога, одбор има част предложити Народној Скупштини: да и она овај пројект из воли примити.

21 Јула 1893 год.
Београд.

Председник одбора,
Андре Ђорђевић

Известилац,
П. Поповић

Чланови:

Д. М. Дединац, Вел. Карић, М. С. Ђуричић.

Потпредседник — Извештај одборски је штампан и г. г. посланици могу га примити, ако га већ нису узели, и он се може сутра ставити на дневни ред? (*Прима се*). —

Изволте чути даље.

Известилац чита:

ИЗВЕШТАЈ

о измени закона о судијама
Народној Скупштини

Одбор за проучавање пројекта закона о измени у закону о судијама, а на име чл. 45. тач. а, проучио је овај законски пројект и нашао је, да исти треба усвојити; с тога, добар

има част предложити Народној Скупштини: да и она овај пројект законски изволи примити.

21 Јула 1893 год.
у Београду

Председник,
Андре Ђорђевић

Известилац,
П. Поповић.

Чланови:

Д. М. Дединац, Велимир Карић, М. С. Ђуричић

Потпредседник — И овај предлог може доћи сутра на дневни ред. Усваја ли Скупштина? (*Усваја*).

С тим је данашњи дневни ред исцрпљен. Данашњу седницу закључујем, а заказујем други састанак за сутра у 8 часова пре подне. Дневни је ред већ објављен. Молим господо из свију одбора, да остану сви овде да раде.

(Састанак је трајао до 11 часова пре подне).

38 САСТАНАК

23 јула 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК,

Дим. Катић

СЕКРЕТАР,

Алекса Ратарац

Почетак у 8³⁰ часова пре подне.

Присутна су била сва г. г. министри, осим г. министра председника.

Потпредседник — Отварам седницу 38 састанка. Изволте чути протокол 37 састанка.

Секретар Љуба Јоксимовић прочита протокол.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитани протокол? (*Прима*). —

Изволте чути молбе и жалбе, које су Скупштини упућене.

Секретар Алекса Ратарац чита:

Абаџиски еснафи из Јагодине, Аранђеловца и Пожаревца, — моле да се дозволи увоз гајтана, сукна и др. материјала из Бугарске;

Атанасије Марковић резервни капетан из Прокупља, моли да му се уваже 12 год. проведених у руској војсци;

Јова С. Сретеновића и Ружа Т. Марјановића из Бурговца (у ср. ресавском окр. моравском) — моле да се њихов ујак узме на одговор;

Коста Стојановић опанчар из Крушевца, моли да се врши законодавно решење, којим је забрањена продаја пресних опанака;

Сава Стојановић, ноћни стражар у Београду, моли за исплату реквизиције;

Селани из Добриња (у ср. пожешком окр. ужичком) моле за државну помоћ, јер им је град сву летину потукао;

Грађани из Шапца моле, да се друмским прекупцима забрани упражњавање спекулативне радње; и

Судови седам сеоских општина у срезу пољаничком (окр. врањском) — моле да се одседе Арнаути из истих општина.

Потпредседник — Све ове молбе упућују се одбору за молбе и жалбе. —

Изволте чути један Указ Његовог Величанства Краља.

Секретар чита:

МИ
АЛЕКСАНДАР I

по милости божјој и вољи народној

Краљ Србије

На предлог нашег министра унутрашњих дела, а по слушању нашег министарског Савета, на основу чл. 34 Устава решили смо и решавамо:

Овлашћује се министар унутрашњих дела, да поднесе Народној Скупштини на решење предлог закона о измени и допуни чл. 18 закона о уређењу округа и срезова.

Наш министар унутрашњих дела нека ово решење изврши.
21 јула 1893 год.
у Београду.

АЛЕКСАНДАР с. р.

Министар
унутрашњих дела,

Св. Милосављевић с. р.

Исти гласи:

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

о измени и допуни члана 18 закона о уређењу округа и срезова

Трећи четврти и пети одељак члана 18-ог замењују се овим: За среске начелнике могу бити постављени српски грађани по рођењу, или прирођени српски грађани, ако су пет година настањени у Србији:

1. Они, који су свршили факултет у Србији или на страни, а служили су као указни чиновници најмање три године;

2. Они, који су свршили најмање шест разреда гимназије или реалке, или три разреда гимназије или реалке и какву стручну школу, а поред тога служили су као указни чиновници најмање пет година;

3. Они, који су служили као указни чиновници најмање осам година и то бар три године као указни полицијски чиновници;

4. Они, који су служили као стални или привремени срески начелници.

Нико не може бити постављен за среског начелника, ако није навршио двадесет и пет година живота.

Који не могу бити постављени за среске начелнике, не могу бити постављени указом ни за вршиоце дужности срезних начелника.

Овај закон ступа у живот петог дана, пошто се објави у службеним „Српским Новинама“.

За тим:

МИШЉЕЊЕ ДРЖАВНОГ САВЕТА

Господину министру унутр. дела,

Државни Савет прочуно је предлог закона „О измени и допуни чл. 18 зак. о уређењу округа и срезова,“ па је мишљења, да га треба усвојити са допуном тач. 2 и у следећој редакцији:

I

Трећи, четврти и пети одељак члана 18 мењају се и гласе: За срескога начелника може бити постављен онај српски грађанин по рођењу, или прирођени и 5 година у Србији настањени српски грађанин, који је навршио 25 година живота, и који је:

1 Свршио који факултет у Србији или на страни и служио као указни чиновник најмање три године; — или

2 Свршио најмање шест разреда гимназије или реалке, или три разреда гимназије или реалке и какву стручну школу, а поред тога служио као указни чиновник најмање пет година, од којих бар две као указни полицијски чиновник; — или

3 Служио као указни чиновник најмање осам година, од којих бар три године као указни полицијски чиновник; и

4 Онај, који је служио као стални и привремени срески начелник.

Који не може бити постављен за среског начелника, не може бити постављен ни за вршиоца дужности среског начелника.

II

Овај закон ступа у живот петог дана, од дана објаве у службеним „Српским Новинама.“

Саопштавајући вам ово, част ми је послати вам и препис одвојеног мишљења чланова Државног Савета г. г. Косте Јовановића, Ј. Ђаје и Пере Ђорђевића.

Примите, Господние Министре, и овом приликом уверење о мом одличном поштовању.

Бр. 2264,
15 јула, 1893 год.
Београд.

ПРЕДСЕДНИК ДРЖАВНОГ САВЕТА,
П. Велимировић с. р.

Иза тога прочита:

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

Потписани се не слажу с мишљењем Државног Савета о законском предлогу за измену и допуно члану 18 закона о уређењу округа и срезова, како га је министар унутрашњих дела предложио и Државни Савет на свом данашњем састанку примио, јер не виде оправдана разлога, зашто би сада при доношењу овога закона требало са свим одступити од начела, и у земаљском Уставу изреченог, и у досадањем закону о уређењу округа и срезова па у неким другим ранијим законима усвојеног, да се за све гране државне службе нарочитим законом прописани испит полаже. Потписани су мишљењу саветске већине противни и из разлога, што је Државни Савет на истом том састанку, при генералном претресу овога законског предлога био донео начелну одлуку, да испите бар за неке кандидате треба задржати, те би усвајање овакога, министром предложенога, законског нацрта било према тој саветској одлуци и недоследно.

На основу доведе изложенога, а уз то водећи, с једне стране, рачуна о садашњим приликама у питању набавке добрих чиновника полицијске струке, а с друге, и о фактичким незгодама, које настају, кад се одмах за све те чиновнике и од свих кандидата за полиц. службу тражи полагање државног испита, — потписани су мишљења, да би било умесно и по интересе државне службе подесно, да се бар чиновници означени у министрову предлогу под 2) и 3) подвргну испиту, пре но што би били постављени за сталне среске начелнике. Према том, и како се потписани с г. министром и саветском већином не слажу ни у другим појединостима, цео би законски предлог требао да гласи овако:

Законски предлог о измени и допуни чл. 18 закона о уређењу округа и срезова од 1 јула и 18 децембра 1890 г.

Трећи, четврти и пети одељак члана 18 мењају се и гласе:

Члан I

За среског начелника може бити постављен овај српски грађанин по рођењу, или прирођени и 5 година у Србији настањени српски грађанин, који је навршио 25 год. живота и који је:

1. Свршио који факултет у Србији или на страни и служио као указни чиновник најмање 2 год; или

2. Служио, пре ових законских измена као стални или привремени срески начелник, најмање годину дана; или

3. У законом одређену року положио прописани испит за среског начелника, а пре тога:

а) Свршио коју средњу, стручну школу или најмање 6 разреда гимназије или реалке и служио као указни чиновник најмање 5 година, од којих бар 2 као указни полицијски чиновник — или

б) служио као указни чиновник најмање 8 год., од којих бар 3 године као указни полицијски чиновник.

Ко би испунио погодбе у овом — 3 одељку под а.) и б.) означене, може бити постављен за привременог среског начелника и без положеног испита.

Ко не може бити постављен за сталног или привременог среског начелника не може бити постављен ни за вршиоца дужности среског начелника.

Речи у овом закону: „служио као указни — указни полицајски — чиновник“ не могу се односити и на оне чиновнике, којима су указом, или законом признате као указне године службе и године проведене у служби неуказној или у служби изван Србије.

Закон о испитима за среске начелнике биће денесен до краја 1895 год.

Члан II.

Овај закон ступа у живот петог дана, од дана објаве у службеним „Српским Новинама.“

15 јула 1893 г.
Београд.

Чланови Држ. Савета:

Коста Јовановић,
Ј. Таја,
П. Ђорђевић.

Потпредседник — Предлог се упућује одсецима, да га проуче и изберу по једног члана за одбор. —

Изволте чути једно питање на г. министра нар. привреде.

Секретар чита:

ПИТАЊЕ

НА

господина министра народне привреде.

Приликом претреса трговинског уговора са Аустро-Угарском а на моју примедбу, да би влада наша требала, да поради да добије пристанак Аустро Угарске владе, „да се и на Малом Зворнику установи станица за извоз стоке из Србије“ Господин министар народне привреде изјавио је, да ће он радити да добије пристанак Аустро-Угарске владе, да се поменута станица у Малом Зворнику установи.

С тога, част ми је упитати господина министра народне привреде, да ме изволи извести, је ли учинио извесне кораке ради уређења поменутог питања, и ако јесте, докле је та ствар до сада дошла, и где сада стоји?

29 јула 1893 год.
у Београду.

С поштовањем,
Милан П. Милићевић,
народни посланик.

Потпредседник — Пошто овде није г. министар, то му се питање упућује, да на њега одговори у првој седници. —
Изволте чути један извештај.

Извештај Анта Поповић чита:

ИЗВЕШТАЈ ОДБОРА

О

предлогу за раздвајање извесних општина
Народној Скупштини

I

Одбор за оцену и разгруписавање општина, расмотрио је предлог г. министра унутрашњих дела, као и сва акта односећа се, да се село Вошановац одвоји од општине орешковачке и засебно образује општина под називом „општина вошановачка“, па је нашао, да су услови из чл. 2, 3 и 4 закона о општинама испуњени, с тога одбор има част предложити Народној Скупштини на основу чл. 5 закона о општинама да изволи решити:

„Да се село Вошановац у срезу млавском окр. пожаревачком одвоји од општине орешковачке и да за себе образује општину под називом „општина вошановачка“.

II

Одбор за оцену и разгруписавање општина расмотрио је предлог г. министра унутрашњих дела, као и сва акта односећа се, да се село Витанци одвоји од општине деспотовачке, па да за себе образује општину, под називом „општина витаначка“, па је нашао, да су услови из чл. 2, 3 и 4 закона о општинама испуњени, с тога одбор има част предложити Народној Скупштини, да на основу чл. 5 закона о општинама реши:

„Да се село Витанци у срезу ресавском окр. моравском одвоји од општине деспотовачке, па да за себе образује општину, под називом „општина витаначка“.

III

Одбор за оцену и разгруписавање општина, расмотрио је предлог г. министра унутрашњих дела, као и сва акта односећа се, да се село Бераље одвоји од општине барске, па да за себе образује општину под називом „општина бераљска“, па је нашао, да су услови из чл. 2, 3 и 4 закона о општинама испуњени, с тога одбор има част предложити Народној Скупштини, да на основу чл. 5 закона о општинама реши:

„Да се село Бераље у ср. пожаревачком окр. пожаревачки одвоји од општине барске, па да за себе образује општину под називом „општина бераљска“.

IV

Одбор за оцену и разгруписавање општина, расмотрио је предлог г. министра унутрашњих дела, као и сва акта односећа се, да се села Јастребац и Дадинац одвоје од општине орашачке, село Ковачева Бара да се одвоји од општине грделичке и село Градиште да се одвоји од општине рупљанске у ср. власотиначком окр. пиротском, па сва ова села да образују једну нову општину под називом „општина дадиначка“, па је нашао да су услови из чл. 2, 3 и 4 закона о општинама испуњени, с тога одбор има част предложити Народној Скупштини, да на основу чл. 5 закона о општинама реши:

„Да се села Јастребац и Дадинац одвоје од општине орашачке, село Ковачева Бара да се одвоји од општине грделичке, и село Градиште одвоји од општине рупљанске, у ср. власотиначком окр. пиротског, па сва ова села да образују једну нову општину под називом „општина дадиначка“.

V

Одбор за оцену и разгруписавање општина расмотрио је предлог г. министра унутрашњих дела, као и сва акта односећа се, да се села Глоговац и Бујимир одвоје од општине станачке, па да за себе образује општину под називом „општина глоговачка“, па је нашао да су услови из чл. 2, 3 и 4 закона о општинама испуњени, с тога одбор има част предложити Народној Скупштини, на основу чл. 5 закона о општинама да изволи решити:

„Да се села Глоговац и Бујимир у ср. алексиначком окр. крушевачком одвоје од општине станачке, па да за себе образују општину под називом „општина глоговачка“.

VI

Одбор за оцену и разгруписавање општина, расмотрио је предлог г. министра унутрашњих дела, као и сва акта односећа се, да се село Мироч одвоји од општине голубињске и за себе образује општину под називом „општина мирочка“, па је нашао, да су услови из чл. 2, 3 и 4 закона о општинама испуњени, али село Мироч нема довољан број пореских глава, како прописује став 1 одељка 2 и чл. 2 закона о општинама, ну, како је село Мироч у по све врлетном месту, — у самој планини, то се користи ставом 2 одељка 2 чл. 2 закона о општинама, то одбор предлаже Народној Скупштини, да на основу чл. 5 закона о општинама реши:

Да се село Мироч у срезу поречком окр. крајинског одвоји од општине голубињске и образује за себе општину под називом „општина мирочка“.

22 јуна 1893 год.
у Београду.

известилац,

Анта Поповић.

председник,

Бока Ж. Брачинац.

Чланови :

Јов. С. Јовановић, Гаврило Милорадовић, Милош Ј. Богдановић, Павле Станковић, Радован Поповић.

Потпредседник — Претрес свију ових предмета може доћи за пдућу седницу. Усваја ли скупштина? (*Усваја*). — Извоите чути извештај финансијског одбора.

Заступник известиоца Мијајло Марковић чита :

ИЗВЕШТАЈ

Финансијског Одбора Народној Скупштини

Финансијски Одбор у данашњој својој седници проучио је предлог закона о установљењу наших државних монопола на : жигице, петролеум, артију за цигарете и алкохол, који је поднео министар финансија.

У њему је Одбор учинио ове измене :

У чл. 12 после речи „комисије“, да се дода : „осим чиновника Управе Монопола“.

У чл. 14 у последњем ставу, петом реду, место „већ законом одређену“, да дође реч : „досадашњу“.

У чл. 16 остају само прве три врсте. Од речи „и“, па све до краја овога члана, брише се.

На послетку у члану 26 додаје се : „Уједно се овим законом укидају тачке 26 и 118 у закону о општој царинској тарифи од 10 јула ове године“.

Осим овога Одбор је усвојио све напомене Државног Савета, на које је и министар пристао.

Налазећи, да је овај предлог законски користан за државне финансије, Одбору је част предложити Народној Скупштини, да га изволи примити.

21 јула 1893 год.
у Београду.

Председник финансијског Одбора,
К. С. Таушановић

Известилац,

Ђ. Милијашевић

Чланови :

Р. С. Поповић, Ђ. Ж. Брачинац, М. Марковић, Андра В. Парађанин, Арса М. Дреновац, П. Поповић.

Потпредседник — Претрес овога предлога ставља се за сутрашњу седницу на дневни ред. Усваја ли Скупштина? (*Усваја*). —

На реду је други извештај одбора финансијског.

Заступник известиоца чита :

ИЗВЕШТАЈ

Финансијског Одбора Народној Скупштини

Предлог министра правде, да се одобри накнадни кредит од 126.000 динара, колико је више утрошено из државне касе на издржавање судских притвореника и осуђеника у казним заводима у 1892 години, Финансијски Одбор нашао је,

да је уместан, те му је част предложити Народној Скупштини, да га прими.

21 јула 1893 год.
у Београду.

Председник финансијског Одбора,
К. С. Таушановић

Известилац,

М. Марковић

Чланови :

Р. С. Поповић, Арса М. Дреновац, Ђ. Милијашевић, Ђ. Ж. Брачинац, Андра В. Парађанин, П. Поповић.

Потпредседник — Претрес овога предлога ставља се за сутрашњу седницу на дневни ред. Усваја ли Скупштина? (*Усваја*). —

На реду је даљи извештај одбора финансијског.

Заступник известиоца чита :

ИЗВЕШТАЈ

Финансијског Одбора Народној Скупштини

На чуваре осуђеника београдског казненог завода због сеобе у Лубичево и Добричево једнога дела осуђеника, да би се сачували од болести, која се била јавила, утрошено је 1892 године 3000 динара више, по што је буџетом предвиђено. Издатак је потпуно оправдан, с тога је финансијски Одбор мишљења, да Скупштина треба да одобри министру правде њиме поднесени предлог о накнадном кредиту за ову суму, у прошлој години потрошеној.

21 јула 1893 год.
у Београду.

Председник финансијског Одбора,
К. С. Таушановић

Известилац,

М. Марковић

Чланови :

Р. С. Поповић, Ђ. Милијашевић, Бока Ж. Брачинац, Андра В. Парађанин, Арса М. Дреновац, П. Поповић.

Потпредседник — И овај предлог може доћи на дневни ред сутра. Усваја ли Скупштина? (*Усваја*). —

На реду је очет извештај финансијског одбора.

Заступник известиоца чита :

ИЗВЕШТАЈ

Финансијског Одбора Народној Скупштини

У својој седници од 11 овог месеца Финансијски Одбор проучио је предлог министра правде о накнадном кредиту од 6.300 динара на штампање и повез закона и законских прописа као и за штампање разног материјала за судску струку у 1892 години.

Издатак је учињен још у току прошле године, али је оправдан, те је част Финансијском Одбору предложити Народној Скупштини, да предлог министра правде прими онако, како га је поднео.

21 јула 1893 год.
у Београду.

Председник финансијског Одбора,
К. С. Таушановић

Известилац,

М. Марковић

Чланови :

Ђ. Милијашевић, Бока Ж. Брачинац, Андра В. Парађанин, Р. С. Поповић, Арса М. Дреновац, П. Поповић,

Потпредседник — И овај предлог може доћи сутра на дневни ред. Усваја ли Скупштина? (*Усваја*). —

На реду је још један извештај одбора финансиског.

Заступник известиоца чита :

ИЗВЕШТАЈ

Финансиског Одбора

Народној Скупштини

Финансијски Одбор проучио је предлог министра финансија, да се Клефину и Шеусу, прерађивачима свињетине, прода за 15.000 динара државно добро, зграда и земљиште старе поште у В. Плани. Налази га врло оправдана, те је Одбору част, предложити Народној Скупштини, да министров предлог прими, како је и предложен.

22 јула 1893 год.

у Београду.

Председник финансијског Одбора,

К. С. Таушановић

Извештач,

М. Марковић

Чланови :

Р. С. Поповић, Арса М. Дреновац, Ђ. Милијашевић,
Ђ. Ж. Брачинац, Андр. В. Парађанин, П. Поповић.

Потпредседник — И овај предлог може доћи сутра на дневни ред. Усваја ли Скупштина? (*Усваја*). —

На реду је такође извештај одбора финансиског.

Заступник известиоца чита :

ИЗВЕШТАЈ

Финансиског Одбора

Народној Скупштини

Финансијски Одбор претресао је предлог министра народне привреде о ослобођавању увозне парине на вуву Браћи Минх за њихову фабрику вушених израђевина за време трајања *пређашње* опште царинске тарифе, дакле, од 2 априла 1892 па до ступања у живот *садашње*. Нашло се, да је предлог са свим оправдан и потпуно справедлив, с тога Одбор предлаже Народној Скупштини, да га прими.

22 јула 1893 год.

у Београду.

Председник финансијског Одбора,

К. С. Таушановић

Извештач,

М. Марковић

Чланови :

Ђока Ж. Брачинац, Андр. В. Парађанин, Р. С. Поповић,
Ђ. Милијашевић, Арса М. Дреновац, П. Поповић.

Потпредседник — Претрес овога предлога може доћи сутра на дневни ред. Усваја ли Скупштина? (*Усваја*). —

Сад прелазимо на дневни ред. На дневном је реду први претрес извештаја одбора финансиског о катастарском премеравању Србије.

Заступник известиоца чита : предлог (ст. 131), и извештај одборски (ст. 363).

Драгомир Рајовић — Мени се чини, да овај начин предлагања, који је сад учињен од стране г. министра, ни мало неће постићи ону сврху, која се хоће. Ово поглавито с тога, што овако рађење у малом ни најмање неће дати онај резултат, који се тражи. Сама ситуација земљишта мењаће се у току времена, и то, што ће се потрошити, докле све буде свршено; то неће бити меродавно и стално; и онет би се морало

приступити новом катастрирању, док се све уради, јер је мала свога, која се сад тражи, према томе, шта треба да се уради. Наше финансијске прилике такве су, да се то не може да изврши брзо у тако кратком времену, и како је то нужно. Ту не може да се има права ситуација земљишта наше отаџбине, и с тога ја држим, да је далеко целесходније, а неће државу коштати ништа или ако је кошта, то ће пасти на терет оних, чије се имање премерава. То је начин, који се у Америци употребљава. То је „thoras“. По том закону сопственици имања имају дужност, да у извесном времену направе премер и план свога имања, то се утврди и онда се јамствује о својини. То је један начин, који се показао као врло целесходан, врло користан а међу тим, много лакши за државу, и ја држим, кад год може држава да се не меша у оне ствари, које су махом економне природе, онда је боље, да се она у то и не меша. Она има доста чисто државних послова, чисто административних послова и само ако може њих да обавља корисно по народ, то је довољно, да никако не меће на себе онај терет, за који није позвана; онај терет, који се у другим земљама на други начин, корисније, подмирује. С тога ја мислим, да би овај предлог г. министра требао да отпадне, а да се г. министар умоли, да саобразно томе америкаанском закону „thoras“ начини нов предлог, и да се на тај начин утврди ситуација земље и учврсти својина наше отаџбине.

Тома Војичић — Катастарско премеравање земљишта врши се на основу постојећих закона, и разлог г. Рајовића не треба да има места тим пре, што ми знамо, да премеравање ових земљишта врше они људи, који до данас нису примили плату, а нису је примили за то, што је исцрпен кредит, који је раније одобрен. Сад је у том послу морало да се застане, и ја мислим, да Скупштина треба да одобри предложени кредит, који нам је поднесен, те да се на основу постојећег закона продужи даљи рад. Да ли ће доцније требати већа или мања цифра, то се оставља увиђавности министровој, према послу, који се врши, а ово сад треба примити.

Потпредседник — Пошто нико више не тражи реч, то оглашљем, да је претрес овога предлога у начелу свршен. Стављам на гласање: Ко је за то, да се овај предлог у начелу прима, нека седи; ко је против, нека устане? (*Већина седи*). — Оглашљем, да је Скупштина усвојила овај предлог у начелу.

Сад приступамо претресу појединих тачака.

Извештач М. Марковић прочита чл. I (стр. 131.)

Потпредседник — Стављам на гласање: ко је за то, да се прочитани члан прими, тај нека седи; а ко је противан нека устане? (*Сви седи*). — Објављујем, да је Скупштина усвојила чл. I.

Извештач М. Марковић прочита члан II. (Иста страна.)

Потпредседник — Ко је за то, да се прочитани прочитани члан, тај нека седи; а ко је противан, нека устане? (*Сви седи*). — Објављујем да је Скупштина усвојила чл. II.

Извештач прочита чл. III (Иста страна.)

Потпредседник — Ко је за то, да се прочитани члан прими, тај нека седи а ко је противан нека устане? (*Сви седи*). — Објављујем, да је Скупштина усвојила чл. III и тиме је свршен кредит на премеравање земљишта. —

На реду је кредит на досељење и насељење неколиких црногорских породица. Изволте чути известиоца.

Извештач М. Марковић прочита предлог г. министра народне привреде (стр. 164.) а за тим прочита извештај финансиског одбора о том предлогу (стр. 364.)

(Наставиће се)

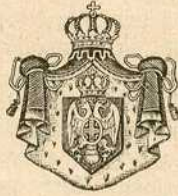
НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА СРПСКО-КРАЉЕВСКА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА И СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ ЗА ЦЕО ОВАЈ САЗИВ:

ЗА СРБИЈУ 5 ДИНАРА

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ТОЛИКО ИСТО С ДОДАТКОМ ПОШТАРИНЕ

УРЕЂУЈЕ СЕКРЕТАР СКУПШТИНСКИ
РАНКО ПЕТРОВИЋ

БРОЈ 48

ЧЕТВРТАК 29 ЈУЛА 1893

ГОДИНА III

38 САСТАНАК

23 јула 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК,

Дим. Катић

СЕКРЕТАР,

Алекса Ратарац

(НАСТАВАК)

(О досељавању Црногораца).

Потпредседник — Пошто се нико не јавља за реч, стављам на гласање: ко је за то, да се прими мишљење финансијског одбора, тај нека седи, а ко је противан нека устане? (*Сви седе.*) — Објављујем, да је Скупштина усвојила мишљење финансијског одбора и тиме је свршен кредит за досељење Црногораца. —

На реду је извештај финансијског одбора о накнадном кредиту од 15.000 динара, колико је више утрошено на храну притвореника код истражних судија.

Извештај М. Марковић прочита предлог г. министра правде (стр. 316) а за тим извештај финансијског одбора (стр. 363).

Милан Ђурић — Код овога накнадног кредита, који се тражи, што је више потрошено на храну притвореника код истражних судија имам да кажем ово. Овај кредит, разуме се, мора се одобрити, јер људи нису могли бити без хране; али, мени се чини, да ће и Народна Скупштина признати и цела земља зна, да сад не би било овога кредита, да је било правде и поштења код многих среских начелника и истражних судија, који су стварали кривце многим људима. То је што сам имао да кажем.

Потпредседник — Пошто нико више не тражи реч, објављујем, да је претрес свршен. Ко је за то да се предложени кредит прими, тај нека седи, а ко је противан нека устане? (*Сви седе.*) — Објављујем да је Скупштина одобрила тражени кредит. —

На реду је извештај одбора финансијског о допуни закона о привременом прирезу.

Извештај М. Марковић прочита предлог г. министра финансије (стр. 165) а за тим прочита мишљење Државног Савета (стр. 166), па извештај финансијског одбора о том предлогу (стр. 364).

Потпредседник — Приступа се начелном претресу прочитаног предлога.

Стојан Новаковћ — Господо! Под једним скромним насловом: „Допуне у закону о привременом прирезу од 1892 године“ — под једним насловом, који нити узбуђује, нити узнемирује, после извештаја Државног Савета и финансијског одбора, у којима се такође поглед ни на шта не обраћа, ми имамо пред собом једну ствар важну; ми стојимо овде пред једним новим дугом и то пред једним дугом за дефицит државни. То је оно, што значи ова допуна у закону о привременом прирезу од 1892 године. Чисто српски речено, дневни ред, који сад наступа пред нас и о коме се има да говори, значи: хоћемо ли се или нећемо задужити са још 22½ милиона номиналних; то значи да на толику суму плаћамо интерес и отплату ономе, који нам их буде узајмио.

То је предлог, који је на дневном реду. И пре, по што сам почео о њему да говорим, сматрао сам за дужност да ствар преведем на чист, обичан језик, да сваки зна о чему има да говори.

А кад је пред нама тако замашна ствар, као што је задужење од 22½ милиона и то ради дефицита, ја мислим, да ћете признати да треба да погледамо на све наше досадашње дуговање државно и размотримо, чега ради, и за што смо тако задужени, одкуда су ти дугови, који ли је тај непрепушни извор, који непрестано товари дугове пред Народно Представништво од 10 година на овамо сваке друге, треће или пете године?

Да бисмо тај задатак решили како треба, и да бисмо јасну слику саставили о ономе, шта дугујемо, ја ћу прво да вам поделим дугове, које сад имамо према извештају г. министра финансија, па ћу после говорити о томе, откуд је који дошао.

Све што наша држава данас дугује, са одбитком онога што смо платили, скупа износи према извештају 326.000.000 динара.

Ја сам проучавао те дугове и старао сам се да их поделим по једном гледишту, које ће Народном Представништву олакшати да у суштину саме ствари уђе. Ја сам, дакле нашао, да се сви наши дугови могу поделити на ове три врсте: на дугове од ратних трошкова — од сва три рата; за тим на дугове од државних тековина као што су: железнице, оружје, монопол соли и дувана, јер то све тековине, које бацају данас око 12—13 милијуна динара прихода; треће су врсте дугови од дефицита. Дугови ове треће врсте, то су дугови од рђавог газдовања. Они први су дугови, ратни, и они су потекли од вршења врховних дужности народних; дугови од државних тековина, то су дугови које можемо благосиљати, јер много пута не би се имало шта метнути у државну касу, кад не би данас било ових тековина, за које су у своје време дугови чињени. Дугови треће врсте дају највећу бригу и на-

лажу највеће старање, и нама је у дужности да о њима мислимо са што више озбиљности.

На реду је да кажем колико и какве врсте од ових 326 милиуна има и како се деле. Ратни трошкови показују нам ове цифре. По садашњем стању дуга са одбитком онога што је отплаћено: од првог старог ратног дуга од бомбардовања Београда и набавке оружја, или од првога рата с Турском, сад се добро не опомињем, остало је још неотплаћено 6,286.541 дин.; од реквизиција што је узето од народа за време турског рата има дуга 31,690.000 дин., и најпосле дуг дувански од 1885 год. од рата бугарског износи 38 522 500 динара — свега 73,509.041 дин. Овој врсти дуга најприродније је додати аграрни дуг, који ми плаћамо за ону суму, којом смо исплатили спахије у ново ослобођеним крајевима. Народ је после намао за добро, да то узме на себе. И то долази, дакле, као последица ратова и тога дуга има 6,390 000 динара — дакле, округла цифра ратних дугова износи на 80 милиуна динара.

Сад ћу да пређем на дугове од дефицита.

Први дуг од дефицита закључен је под називом тако зване „Златне ренте“ од 1884 године. Намера је ондашњег Представништва и Владе била, да се ратнице ондашње неприлике у финансијама. Тада је узајмљено око 40 милијуна, а сад има тога исплаћеног дуга 39.635.000 динара. За тим је две године касније, 1886 год., учињен опет један нов зајам на обвезнице Управе Фондова. Тада је узајмљено 11.115.000 дин. За тим је 1887 на крају и у почетку 1888 закључен опет нов зајам, тако зване обртне ренте у суми 29,310.000 дин. То чини свега 80,150.000 динара. То су дугови од рђавог газдовања. Томе треба да додамо ових 18,000.000. Ефективно ових 18,000.000 не могу се наћи, т. ј. ми их не можемо добити у готовини у толикој суми. Ми кредиторима морамо дати више облигација. Вама ће бити познати финансијски рачуни, да ми за ових 18,000.000 динара морамо дати облигација на суму, за коју плаћамо интерес и отплату једном четврти већу. Стварно, дакле, ми ћемо добити 75%, кад се урачунају сви трошкови и кад се, дакле, дода тих 25%, онда ће дуг износити у ствари 22,500.000 дин. Додајте овај дуг горе поменутој суми од 80,150.000, онда ће сума дуга од дефицита изнети 102,500.000 динара. Дакле, то је дуг од рђавог газдовања за последњих 10 до 12 година у Србији.

Вредно је, да се запитамо: од куд је дошао овај дуг од рђавог газдовања — од дефицита? — Где су те погрешке, где су стални узроци, који су донели ово задужење и који су донели то, да ми у 326,000.000 целокупног нашег државног дуга, имамо управо дуга за тековине државне само 144,000.000? Од ратова је дуг 80,000.000, од дефицита 102,000.000, од привреде или тековина 144 милиона, онда имате суму целокупног државног дуга у 326,000.000 дин.

Да се запитамо, од куд је то дошло да ми данас оволки дуг од дефицита имамо?

Још у оно доба, кад је пред Народно Представништво изнет предлог, да се гради железница, одлучено је да се у расход стави 6,000.000 динара за отплату интереса на онај зајам, који је требало закључити, да би се железница могла саградити. Да би се, дакле, исплатило грађење железница, које нам сада већ дају приличан део онога, што је онда за њих у Скупштини вотирано — да би се то могло учинити, Народно је Представништво онда вотирало више закона о посредним порезима. Према се и раније почело са доношењем закона о посредним порезима, тада су се у већој мери почели стварати, и донесено је више закона о посредној порези као: закон о таксама, монополу дувана, трошарини на пиће и т. д. Њима се мислило, да се изравни буџет у оно доба. Али шта је било? Буџет прихода није показао од тих нових закона оне цифре, које су у буџету биле предвиђене. У нашој земљи обичај је, кад изађе нов закон, а нарочито финансијски, обичај је, велим и прва брига, како ће се људи од закона да извуку и да не плате оно, што се законом прописује. И, ето, мало то, мало чиновници, мало политика, мало партије, мало „наш је — ваш

је“, па у каси не би прихода, и нови закони не донеше ништа. Тако је то ишло две, три године, а кад су прошле те две три године — показало се одмах да у касама има великог дефицита. И пореза се рђаво наплаћивала, као и ове посредне порезе, те је и то допринело постанку дефицита.

Политичке слободе, међу тим, развијале су се, али је са тим слободама у исти мах падала администрација, падао је ауторитет власти у земљи. У коликој је мери шкодило једно, шкодило је и друго и у ствари долазило је једно за другим, и то је, чини ми се, једини узрок, те се дошло 84 год. у такво једно стање, у коме је требало учинити новог зајма у суми од 44,000.000 динара, да се учини крај томе стању. Дошла је ствар пред Скупштину, и онда је Народној Скупштини у Нишу изнет овакав исти извештај о финансијској стању земаљског, као год и сад што је овај благочестиви закон раздаван са овим називом без значења. Онда су Народни Посланици питали: решите нам колико нема, па да дамо.

Казано је, колика је сума потребна, према рачунима, које је ондашња влада изнела, учињен је толики зајам, али остао је онај исти извор и даље, и стање се излечило није. Две године после тога показало се, да опет нема 12 милиона. Онда је узајмљено на обвезнице Управе Фондова 12 милијуна динара у нади, да ће се тиме излечити зло, које постоји. Али за то, што су остали исти узроци, који су и пре били, промене није било, и за то је опет морао доћи нов зајам од 12 милијуна, и опет нов намет за отплату тога зајма. За тим 1887 године, кад је била промена владе, онда из политичких побуда и разних других разлога, мислило се, да ће се Бог зна шта учинити, и решено је да се пречисти са старим рачунима. И чему је то одвело? Учињен је нов зајам од 30 милијуна, који је у Скупштини вотиран и за који и данас плаћамо отплату и интерес.

И ево и трећи пут, где се чини то исто. После толико горког искуства, све се исто наставља, све се исте погрешке понављају. Онда 1887, кад се морао зајам по ново чинити, мислило се, да ће се што год учинити, да се ојача прибравље прихода, да се умани издање! Сачувај боже! Отворите буџет од 1886, последњи, који је под напредвачком владом вотиран, и у њему ћете наћи на пензије чиновничке нешун милијуна динара. Отворите последњи буџет, који сте ви сами и ваши другови вотирали, отворите га на тој позицији и наћи ћете цифру преко 2 милијуна на пензије чиновничке; шта то значи? Значи, да у овим променама политичких праваца има спекулације, другим речима, простије казано: дигни се ти, да седнем ја. И кад он дође, он из државне службе уклања оне, који му се не допадају, а намешта своје пријатеље; значи, дакле, да су те промене проста чиновничка гоњења и чиновничке спекулације, у којима појединци гледају да извуку корист. После све то пада на терет народу.

1884, онда, кад се мислило да се излечи рђаво финансијско стање, она уста Скупштина, која је први зајам вотирала за ликвидирање и поправку финансијског стања, та уста Скупштина сматрала је за дужност да пође и даље и да зло излечи у корену. Та је Скупштина сматрала за дужност, да се постара да измени закон о порези, да праведније разреже терете на народ. С тим законом мислила је, да ће постићи две користи, прво, што ће закон бити справедљив, да онај више поднесе терета, који више има, а, с друге стране, веровало се, да ће од таквог система плаћања порезе и држава више добити. На како је та ствар испала? Вама је познато, како је ишло са примењивањем тога закона. Са сваком променом владе, поново је таксирано земљиште. Порез се наплаћивала и по томе закону, али небрижљиво или тешко, јер као што знате из извештаја министарства финансија, из године у годину остајало је милијунима неплаћене порезе.

Данас овај закон порески не даје ни онолико прихода, колико је давао стари закон. Тај стари закон показује сасвим другаче резултате. Ево на пр. тај стари закон од 1883 год. о непосредној порези давао је 11,200.000 дин. Нови закон за 1885 и 1886 донео је 13 милиона. За 1887, донео је на чисто, без обртне порезе 10,754.371. За 1888 годину 10,561.955

дinars; за 1889 за 14 месеци 11,229.680 динара, без обртне пореза; за 1890, 11,322.530 без обртне порезе, за 1891. 10,240.365 без обртне порезе; 1892 године донео је 13,595,125 дин. Од те суме кад се одбије обртна пореза, онда остаје цифра од 10,000.000 дин. А да је остао стари закон, па да се по њему разрезује с главе на главу по 30 дин., то би онда без обртне порезе доносило прихода 12,600.000 дин.

Шта нам показује ова цифра?

Она нам показује, да ми хоћемо све да остваримо; ми стварамо закон да држава више добије, а држава добија све мање. И кад нама тако иде, и кад ми тако рукујемо државним пословима, купујемо скуље а продајемо јефтинује, онда какав резултат видимо од свега тога? Видимо овакав резултат, да сваке друге, треће године, мора влада да се обраћа Скупштини и да тражи зајам да би платила дефицит. Тако је било 1884 год., за тим 1886 год., 1887 год., 1888 год. и данас 1893 године. Па тако мора бити и у будуће. Прегледајте извештај овога истог министра финансије, који седи на свом месту; ево шта он каже у свом извештају. У овом извештају министра финансије погледајте приход Краљевине Србије од 1 јануара 1891 до 1 јануара 1892 год. дакле, то је за прошлу годину. Тај наш рачун показује да је у току године 1892 наплаћено од буџетом предвиђених прихода на 7,568.000 дин.

Ту ће бити, може бити, ствари, које су наплаћене, а нису урачуване, али општи резултат то је, да данци сви без разлике редовно дају мање, него што се буџетима предвиђа. И кад је тако, онда мора бити сваке друге, треће године мањак који се мора са друге стране накнадити. И онда држава, у којој се непрестано више троши, него што се прима, мора услед тога да пронађе.

Нека би нам на послетку непосредни порез, који је у 1884 години створен, барем био праведан за све, кад већ држави мање даје, него што јој је стари порез данас. Али су и у њему у последње доба створене мане, по којима се данак не плаћа једном мером: како за богате тако и за сиромаше. На прилику, ко има 100 дин. да плати један дин., ко има 1000 дин. да плати 10 дин. итд. Измењама и допунима у том закону испало је, да ко има више, не само да плаћа више, него и већом мером. Н. пр. који има 100 дин. да плати 10, који има 1000 да плаћа 100 итд., него на 100 се плаћа десет, на хиљаду 150, на две хиљаде 400 итд. То је тако звана прогресивна пореза, по којој мера плаћања није за све једнака, него се и сама с већим имањем у процентима увећава. То је такође неправедно, јер то ипсујетним грађанима пада неправдо. Праведно је, да се једном мером плаћа, на колико који има по сразмери нека и плаћа, јер на послетку да напоменем ону народну изреку „не дају млеко рогуље, него многуље“. Није то довољно, да се наговари претерана пореза на њих 10, 15 или 20, који имају више, јер на тај начин њихово се стање може разорити и држава неће доћи до својих прихода, него је потребно да сви подједнако својим имовном стању плаћају и да се пореза у истини наплаћује.

Ето, господо, какво је наше финансијско стање по моме разумевању и гледању на оно, што је данас пред нама. За мене нема, тако рећи, вредности, хоће ли бити овај закон примљен или не. Ја и моји другови, гласали за њега или не, гласали за или против, то апсолутно ништа не утиче на решење његово. Ми сматрамо, да по нашем положају, овде не можемо ништа ни покварити ни поправити. Али за то, што смо поверењем народним у оволиком броју дошли на ове клуче, ми не мислимо да утичемо на ствар, хоће ли се примити или неће, али баш тога ради по дужности својој сматрамо да треба да заслупамо гледајући истине и родољубља! У вас је одлука, а нама положај доноси да на питања, која се овде расправљају проследимо што више објективне светлости, и да их не пристрасно у чистом интересу земље, објашњавамо. Тога ради ја писам ово говорно да вас спремим у решење, него да вам у што је могуће јаснијој слици изнесем стање државно онако, какво је и да вам покажем, да, ако вотирате ово да се прими, и ако се међу тим у исти мах не постарате, да се уклоне она зла, која су довела до овог стања, ако се не постарате

да се нађе начина, да се узроци, који су доносили ово периодично излажење овог дефицита, не пониште, онда ћемо ми апсолутно пропасти. Тим путем идући, наша ће се земља сломи и сврхати и то може бити баш на оном месту, где наши национални задаци затраже и пуне руке и пуне кесе. Немајући ни једно ни друго, Србија ће тада стати, гледајући око себе, и превртаће своје празне џепове, који ће бити неминљива последица оваке владавине.

Идеал једне државе је исти као и идеал приватне куће. Докле год приватна кућа троши мање, него што привређује, или барем толико колико привређује, дотле она може да остане. Исти идеал има и држава, и то се зове равнотежа буџета. Докле год се не дотера буџет тако, да се троши онолико, колико се прима, ништа се не може учинити. Сви ови зајмови само отежавају положај и ништа више.

Међу тим имам и друго да вам кажем. Они, који буду остварили равнотежу буџета, имају пред собом једну врло знатну награду, која ће одмах да се изврши. Та награда, то је повишење кредита државног. А то повишење државног кредита оствариће се одмах с места добијањем јефтинејег зајма. То је оно, што се зове *конверсија дугова државних*. Јер, кад смо ми сигурни са плаћањем, ми ћемо свуда наћи зајма и ми ћемо онда овим кредиторима моћи да кажемо: нека вас носи железница или мутна вода! Јер тада ми лако можемо наћи боље кредиторе. Кад ми имамо буџет у равнотежи, ми можемо лако да извршимо конверсију дугова, т. ј. да нађемо зајам са јефтинејим интересом, а то чини много.

Пред нама су само два пута. Један води у расуло, а други води на извесну награду, води поправци стања. У финансијским стварима нема ни рода ни пријатеља, чист рачун, то је једини пријатељ; пуна кеса то је једини род. Немојмо се варати да се зајмом зло лечи, и не заборавимо то, да нећемо остварити врховну задаћу добре финансијске политике, докле год не доведемо у равнотежу буџет, докле год извор дефицита пресекали и засули нисмо!

Давидо Јовановић — Данас, кад се у Народном Представништву говори о једном тако важном питању, које дубоко засеца у живац и државних и народних интереса, питању о новом задужењу земље и народа нашег, нисам се могао уздржати, а да и сам о том важном питању коју не проговорим.

Недати држави животнога сока и могућности да живи, значи осудити је на смрт, тако исто одузети од народа и последњу искру његове животне снаге, значи ићи на уништење државе. Народ наш оптерећен је дацијама толико, да већ се гуши у блату дуга, и смрзава се од голоотије и босотије. Лично сам уверен, да у Србији има велики део народа, коме би требала држава да притекне у помоћ, јер ни најнужнија средства за живот нема, а не још да тражи од њега за своје намирице.

Ја писам демагог, нити сам се тим икад одликовао, али савест и заклетва гони ме, да праву истину кажем, и ствар у свој својој наготи изнесем без икакве варакалансане одеће.

Пре 15 година могао је човек на сваком километру сусретати и видети целе чопорове: оваца, свиња, говеди, коња, коза; а данас све се то на прсте избројати може, а ретко ће се где и видети.

Сем тога шуме, виногради и воћа красили су српску земљу; данас свега тога нема, нарочито шума и винограда, а и воћа су се од јаког зимуњег мраза исушила.

Најбољи и највећи извори народног блага усали су, и у место, да му се терет данас олакша, јер му је и домаћа производња мања, народу се, из године у годину све више и више товари.

Ја не знам, кад ће једном бити крај томе задуживању, јер ово од неколико година није прошла ни једна Скупштина а да није какав нов зајам закључен и земља задужена. Шта видимо данас? — Видимо што је и пређе било, увеличавање буџета, умножавање непотребног чиновништва и систематично задуживање земље. Међутим не видимо, да је ма с које стране

стране народно благостање поправљено, нити да је ишта пре-
дузимато, да се — народна производња ојача и подигне. Нека
је од мене далеко и помисао, да ја овим хоћу да чиним пре-
пор, садашњој влади, не, Боже сачувај! Јер овај зајам, који се
данас тражи, последица је несавесног и рђавог газдовања ли-
бералне владавине, али хоћу да напоменем, да ако садања
влада остави овакав систем државног уређења, да ће и она
морати редовне државне потребе зајмовима подмиривати. Да не
би и у будуће тога било, ја мислим да би требали један пут
да пођемо путем озбиљне штедње.

Све државе, које су своје дугове новим зајмовима под-
миривале, нису добро пролазиле, а не мислим да би и наша
држава боље прошла.

То је што сам имао да кажем.

Љуба Јоксимовић — Слажем се са г. Новаковићем и
поп Данилом Јовановићем, да је збља тешкоћа за земљу кад
мора да прави зајмове. Сам поп Данило каже, да је то по-
следица рђавог газдовања самих либерала, а ја мислим, да је
то последица рђавог газдовања не само либерала, него и на-
предњака. Господо, ви се сећате, да смо ми у прошлој го-
дини одобрили накнадни кредит, који је утрочен на исплату
учивених дугова, од 1883, 1884, 1885 и 1886 године. Ми
смо сви признали, да су те дугове други учинили, али смо
знали, да је за то држава обавезна да их плати, а да није
обавезан г. Стојан Новаковић или г. Милутин Гарашанин, који
су их учинили, него је обавезна Србија, и ми смо морали ове
дугове да исплатимо. Ово, што сад чинимо, чинимо за то, што
морамо да одржимо ону обвезу, коју држава треба да учини
према својим поверљивцима. Ми, и ако видимо овде штету, ипак
патимо од наше велике толеранције, јер као год што су 1883
и 1884 године напредњаци затварали многе наше другове те
тако су стварали велики трошкови, исто тако смо мало пре
одобрили кредит на притворенике код истражних судија, у
пр. год. од 150.000 дин., где смо ми лежали у притвору и
криви ни дужни, и то морамо сад да исплаћујемо, оно што је
безобразна бирократија, и она гомила пензионаша измишљала
и стварала политичке кривце људима, који нису били криви.
Услед тога морали смо се и задужити, да ове издатке покри-
јемо. Ми нисмо хтели, да не одобримо тај кредит, и ако смо
могли да то на терет дамо онима, који су проузроковали то
вадуђење. Г. Новаковић је казао, да овај српски православни
народ има обичај да изиграва законе. Господо, било је изи-
гравања закона — финансиских закона, које су напредњаци до-
дели, од српског народа, али не од сељака, него од чиновника.
Ви се сећате, да је за време напредњака, сељаку капетан
уписивао место пет петнајест хектара земље, а он се није
смео противити, нити се жалити да има мање земље. (Тако
је). Другом једном напредњаку, који је имао 150 хектара,
земље, њему капетан није записао ни 40 хектара, а то
само зато, што се звао напредњак. Имам још да приме-
ним г. Стојану Новаковићу на оно што је он казао, ја чак
сумњам да и он тако мисли као школован човек, што каже,
да је неправедно разрезан порез, вели, што да плаћа онај
који има 1000 дин. 10 динара порезе, а онај који има 10.000
дин. да плаћа 100 дин. порезе. Г. Новаковић добро зна, да
учитељ од своје плате од 1000 динара годишње не може ни-
шта уштедети, али онај, који има 10.000 динара, ако скромно
живи, може да уштеди бар 200 динара. Дакле, са свим је
праведно, да онај који има 10.000 динара, да плати не 10
пута више, већ 20 пута више него онај, који има 1000 динара.
То би била праведна пореза, а г. Новаковић војује против
ове порезе. Ви знате, да има доста људи, који не могу да
плате порез, а држава мора да их чека, па не може ни на
терес да исплати, или јој пропадне и цео дуг, те тако има
увек дефицита, од рђавог газдовања. То је истина, а кад би
држава покушала, да тражи дуг од својих поверљивца само
у Београду, нашло би се да је у Београду пропало на 1,000.000
динара. Ви знате да управа фондова почиње озбиљно да ради,
тек од неколико година, и да је добила људе, који су почели
да раде онако, како треба да се ради.

И саме оне обвезнице управе фондова, издаване су на
погрешном основу, јер су их они, који су их узимали место
новца, продавали по 25 и 30% јевтиније, само да дођу до
новца. Такав човек, који тако узме новац на обвезнице, и
прода их испод продајне цене, па још изгуби по 10% ажије,
он је одмах презадужен, и нема од куда да плати, и кад
дође управа фондова да исплати дуг, она ће видети да је
имање, које је задужено, изгубило половину вредности, од оне
колико је процењено.

Господин Стојан Новаковић каже, да монополи, Државна
штампарија, подбацују. Да је савесно руковано с мнополима,
они неби подбацивали, него би пребацивали. Да је рађено
како треба, да су се државне књиге штампале за основне
школе и гимназије на време, да су биле спремне за школску
годину, ми бисмо имали два пут већи приход од државне шта-
парије, али за то време штампане су слике радикалских зала
о државном трошку, и то кошта државу. Али за то није крива
радикална влада, него су криви они, које жале, и од заслу-
жене казне бране, г. Стојан и његови другови.

Милан Ђурић — Господо, сматрам за дужност, да при
овако важном питању устанем, и кажем неколико речи. И ако
нисам финансијски човек, морам да обратим пажњу Скупштине
на овај предлог. Ако погледамо да ли су данас сви редови
друштвени оптерећени, признаћемо да смо сви оптерећени, и
кад би још јаче бреме ударили, онда не бисмо могли издр-
жати веће дације, нико од нас не би могао да издржи.

Не може се рећи, да запатлија, земљорадник или ма ко
од нас није оптерећен. Па ипак, шта видимо? Видимо да сваке
године правимо зајмове, и попуњавамо редовне трошкове. То
значи, да не добијамо колико треба, и трошимо више но што
добијамо. Свака кућа, која тропи више него што зарађује, она
мора пропасти. Не дао Бог да ја хоћу коме да пребацујем,
ја знам да је мисао свакога од нас, да је мисао свакога Ср-
бина у земљи, и свакога пријатеља ове земље, да је жеља
свију нас да земљу поправимо. Кад видимо, да је финансија
у земљи болесна, онда не треба један другог да коримо, већ
смо позвани да је сви лечимо. Ја нећу да корим никога, ни
напредњаке, ни радикале. Ја се овде позивам на Народне по-
сланике они треба да су у овој прилици лекари, и њихово
„veto“ треба да важи у болести финансијској.

Господо, од ових тешких финансијских прилика, мени се
чини, да се нећемо излечити прекорима и пребацивањем на
овога на онога. Ми смо видели, да су се све финансијске
снаге промениле на управи државној, и шта видимо, услед
разних ратова и других тешких прилика и извршавања обавезе,
које је Европа Србији наметула, ми смо створили дугове.

Господо, ми не треба за ово, једни другима да пре-
бацујемо, јер свака већина, кад јој у Скупштини влада затражи
одобрење зајма вели: па то су наши људи, дај да им одобримо.
Тако су радили либерали и напредњаци, па у томе правцу,
верујући својој влади, ради и радикална странка. То је при-
родно, јер пријатељ пријатељу верује. Наши су људи другови
горе на управи, дај да одобримо зајам.

Господо, партије се мењају а Србија остаје. Узмите да
дође један јевропски рат; у коме би и ми имали свој исто-
ријски задатак да извршимо, онда ми не можемо са празним
шакама да ратујемо, јер кад хоћеш да ратујеш, мораш да
имаш и у тору и у кошу, мораш да оставиш и на дому и да
на пут спремниш ратника и да му даш оруђе и одело.

Хоћемо ли моћи да га спремимо, кад закључујемо зајам
под овако тешким условима и да њиме поупуно обичне тро-
шкове, и кад од ових задуживања не можемо главе да диг-
немо. Далек је од мене помисао, да ма коме за ово преба-
цујем, јер ја сам уверен да свима вама као и мени Србија
лежи на срцу. Немојте, господо, да се варамо, немојте да
узимамо ову ствар олако, јер се за оваке погрешке плаћа,
животом, слободом и самосталношћу народа. Крајње је време,
да не коримо један другога, него да сви прикупимо своју
снагу, да тражимо лек финансијској болји наше земље, као
год кад се оно у некој кући за болесника држи консилијум.

Господо, крајње је време, да једном почнемо да трошимо онолико колико можемо да добијемо, више народ не смемо да теретимо, с тога треба да трошимо на оно, што је најпрече и најпотребније и по народ најкорисније. Јер, гос- подо, ми не смемо овако да останемо пред историским зада- тком нашим, а међу тим, да све више земљу теретимо дуго- вима и да сметамо њеном напретку. Господо, овај дуг није направила само једна странка, и ма која странка била у ве- ћини и на управи земаљској, Србија мора дуг да плати, и ми сви једанпут као патриоте, као људи од рачуна, тражимо лека овој невољи и да гледамо да поправимо наше финансијско стање. А тим спремно се, да искушимо раскомадано Српство и да сачувамо своју самосталност политичну и економну.

То је што сам имао да кажем и пред владом и пред Народном Скупштином. Не могу да дочувам, да је мени преча и милија Србија него другоме и за то смо сви дужни да тра- жимо лека нашем тешком финансијском стању и да једном ста- вемо на пут овим задужењима, и буџет наш поставимо у ре- довним приликама на здраву и истиниту основу.

Милија Миловановић — Ја бих имао само у кратко да замолим г. Новаковића, који је врло лепо говорио, о не- даћама с нашим дуговима државним, који је говорио, како су дугови постали, шта је и како ће се свршити. Свршиће се вели, као једна кућа, која више троши, него што зарађује — мора пропасти. То је истина, и кад је г. Новаковић то тако лепо испричао, онда бих га ја молио, да изнађе пута и начина и учини предлог, којим би се путем тај дефицит укинуо. Ево ја бих први потписао такав предлог, без обзира, што га је на- писао либерал или напредњак само да скинемо овај дуг, ову беду, ову бољу с леђа народних.

Стојан Новаковић — Кад ме г. Милија пита, ја ћу право да му кажем. Ја нисам човек од финансијских знања, да бих могао овај лек довести у систематски предлог, али нашло би се људи, који би то учинили и који то знају. Само бих ја молио г. Милију да он мени нађе начина да у Србији Устав буде Устав, да закон буде закон, да у општини буде кмета, у срезу капетана, а у округу начелника! Кад свега тога буде, онда ћемо ми за месец дана имати оно што он тражи!

Михаило Радовић — И ја ћу да кажем о овом важ- ном питању своје мишљење. Кад би ово био нов зајам, ја бих ценно потребу, за коју је предложен, па бих дао своје ми- шљење, али пошто је оно зајам, који је створен ранијим фи- нансијским незгодама, а који је већ утрошен, па се овим зај- мом иде на то, да се дугови створени у земљи и на страни измире, мени се чини, да ми сама циљ овог зајма, заповедио налаже и опредељује какво држање према зајму имам да за- узмем. —

Ја се слажем са назорима г. Новаковића у томе, да ако се не стане на пут за времена овим гомилању дефицита; у том случају не треба многа памети, довољна је памет и нај- обичнијег човека, па да види, куд ће нас одвести и одвешће нас неминуовној пропасти.

Ми морамо најозбиљније овом злу лека тражити. По мом мишљењу можемо му помоћи промишљањем и добрим склапањем државног буџета. Ако бацимо један општи поглед на наш др- жавни буџет опазимо да у њему има позиција, које се не могу избећи, које представљају битне државне интересе и које и ако хоћемо да напредујемо и увећавати морамо; или има у буџету издатака и на залишне установе, које овакве какве су не доносе никакве користе, или би ако би се рационал- није уредиле већу корист доносиле. Дакле, добро и према истинским потребама државним склоњен буџет сиречно би донекле гомилање дефицита.

На другом месту очекујем лек овом критичком стању финансијском од добре унутарње и спољне политике, јер оне зајемчавају стабилност и мир у земљи и служе као најбоља подлога економском напретку земље.

Гломазна и раздробљена наша администрација мора се реформисати тако, да сваки и најмањи орган државни врши

своју дужност како интереси захтевају и да свака па и нај- мања снага буде продуктивно употребљена. Очекујемо од пре- устројства и бољег уређења наше администрације помоћ на- шој финансијској невољи.

На трећем месту очекујем лека од праведнијег распо- реда држ. терета према имућству грађана, а у овом погледу разлизим се са мишљењем г. Новаковића, који је рекао: да ми тражећи имућније сталележе у земљи идемо да их упропа- стимо. Ко боље загледа, како је у Србији распоређен др- жавни терет опазимо, да је средња класа највише оптерећена, да је то главна пореска снага и да се на ту класу не сме више резрезивати. Сиротиња нема ништа и не може платити ништа, а имућнији људи нису оптерећени државним дацијама према свом имућству. Прогресивни порез, по мом мишљењу, био би поуздан лек нашем финансијском стању. Сам данашњи порески систем, за кога г. Новаковић рече, да је обећавао јаке државне изворе и да је сирвадљив, мени се чини да није такав. Но хоћу да мислим, шта се очекивало од овог пореског система; али у примени показао је толчке тешкоће, као и у начину како је у живот уведен, да је према њему један сељак у ужичком округу, који нема са имања прихода 90 дин., морао годишње држави платити 90 дин. данка; да је на највишим висинама Србије где расте бреза, клека и друго шибље, земља стављата у други ред. Ја немам времена да улазим у побрајање других тешких одредаба овог закона, напоменућу само једну. Може бити само један човек дужан, болестан, имати ситну децу, па ће платити онолику исту по- резу као и самац, здрав, само ако примају једнаку плату од државе. Од поправке самог пореског система и од брижли- вијег прикупљања државних прихода, очекивао бих лек нашим критичким финансијским приликама.

Погрешно је оно мишљење, да ми у Србији немамо до- брих финансијера, ја бар држим да је то мишљење погрешно, јер ни један финансијер није никад пронашао вештину како се прави злато. У добро срећеној политици земаљској, спољној и унутрашњој, у поправци финансијских закона, у правичнијим распореду државних терета, ја ледам излаз из овог мучног стања позивајући и молећи и владу и све другове, да ле- ч ну злог финансијског стања одмах приступимо како не би критички евентуални догађаји споља могли затећи критичко стање у самој земљи. У пади, да ће се озбиљно и одмах при- ступити лечењу узрока, који стварају дефиците, ја ћу за овај закон гласати и ако осећам тежину његову.

Извештач Мил. Марковић — На свршетку овог претреса о овоме предлогу нека ми буде дозвољено да и ја кажем коју реч. Није данас прва прилика да финансијски одбор има да претрпи као неки прекор. Финансијски одбор је у неприлици, јер се бави предметима, који су непопу- ларни. Он преко своје воље тражи новац од Скупштине за подмирење државних потреба. Али и ако је редовно у тим неприликама, ипак у овој неприлици не може да претрпи овој прекор што му се пребацује, као да финансијски одбор пре- лази олако преко тих ствари. Ако се по дужини извештаја суди о разматрању ове ствари онда се греша. Одбор је финансиј- ски из основе и свестрано испитао ову ствар и после таквог разматрања донео одлуку да предложи Скупштини да прими овај предлог министра финансија. Овим предлогом ми чинимо један дуг, али то није нов дуг, он је већ учињен, он постоји у земљи и он нам смета да уредимо своје унутарње односе; овим зајмом хоће се то да учини, да се ти наши унутарњи односи уреде. Сад донста незгодно је то, кад из године у годину ми непрестано имамо ту неприлику, да све дефиците наклађујемо зјмовима, али, господо, није Србија једна земља, која то чини по све државе у Европи ништа друго не раде него редовно сваке године намирују кредит државни на овај начин. Не велим да Србија треба тако да остане, но знам да је Србија имала великих неприлика нарочито за последњих 15 година, кад није у Србији било јаког политичког стања у уну- трашњости. Ми смо имали ту неприлику, да ипак имали попу- ларну владу, која је уживала потпуно поверење и народно и крушно. Мени се чини, да ту лежи поглавито узрок трзави-

цама у нашој земљи а последице гих трзавица су овако наше финансијско стање. Изгледа ми, да је дошло крајње време нашем несређеном политичком стању и да је настао почетак бољег стања од 1 априла ове год. Ја верујем, да од сад у Србији неће имати владе, која неће уживати обострано поверење и тада ће имати свагу и моћ да јаче и снажније ради на земаљским пословима и онда ће доћи у приликама да поправи наше финансијско стање.

Арса Прохопијевић — Ја се сећам врло добро, да је влада 1890 год. при узимању зајма дала своју реч, да ће се изравнати расходи и приходи, да ће доћи у равнотежу и да у будуће зајма неће бити. Том приликом ја сам се одужио својој савести, мислећи да ће тако бити, и гласао сам за зајам. Други је зајам за тим био за наоружање војске и доиста то је таква потреба била, да и после оног мог мишљења и владиног обећања ни ја и ни један посланик није имао куражи да се успротиви и да гласа против тога зајма. Данас долази трећи зајам и то замашан зајам од 18 милијуна динара. Ја за овај зајам већ хоћу да почнем прекидати и нећу да гласам из ових разлога: што ми изгледа да је земља данас и сувише оптерећена према својој величини и према имовном стању грађана у земљи. Данас кад се зна позитивно, да је свака душа у земљи и мушко и женско и богаљ и етемаљ оптерећено са државним дугом од 200 дин., а порез плаћајуће главе и најсиротиње класе па чак и они којима се продају бакрачи и прње за порез дугују око 800 дин., ја сматрам да је то страшно стање у земљи и да се са овим мора једном прекинути. За ових последњих 7—8 година било је родних година, па и код оваквих година има таквих педаћа да нам је г. министар финансија у прошлој скупштинској сесији поднео дуг од 5.000.000 дин. што дугује наш народ од неплаћене порезе и унео га у буџет као чист приход за прошлу годину, што није у ствари приход него стара вересија; и то или сведочи да је жалосно стање и код ових родних година, а ако један пут чо несрећи дође каква нередна година, онда дефицит неће бити 5.000.000 него и 10.000.000. Ја мислим, да се дуг са дугом не одуђује, јер као год што мора пропасти један домаћин, који мисли да спасе кућу од дуга са новим зајмом, то исто важи и за државу. Ја бих за овај зајам гласао само на тај начин, кад бих видео да ћемо са овим новим зајмом моћи да постигнемо нешто у будуће, чиме ће се нови зајам избећи и задуживање престати, али то не видим. Знајући да економска пропаст земље доноси собом у исто време и пропаст финансијску, а често и моралну, ја опет велим, да не смем да гласам за овај зајам. Ја вас молим, да ме потпомогнете те да једном учините овоме крај. Што неки кажу: дед ти објасни и изнеси начин за то, као што је Милија Милоновић казао г. Стојану, ја не бих био за то, да то ми износимо, јер има пречег од нас, а то је влада: она је позвана да нађе начина да расходи не надмашују приходе, то је њено, за то седи на том месту, за то је примила то високо поверење, за то је плаћена, за то носи одговорност, за то је zaloжила своју реч нама а ми својим бирачима, — дакле они су дужни да нађу лека овоме злом финансијском стању и да се једном учини крај задуживању.

Неки веле, ако не би учинили овај зајам да ће наступити државно банкротство Лено, али чиме се јамчи, ако се учини овај зајам да после две, три и пет година неће наступити ово исто. Ја не видим, да је изнесен разлог, да ових 18 милиона зајма лече финансијско болесно стање земље, и кад не видим, ја велим, боље је да прекинемо једном, што мање дуга имамо пре ћемо се одужити и боље ће бити, и да уде-симо према нашем стању по свима струкама, да плаћају сви сталези онолико колико се може, а никако дефиците и издатке државне да плаћамо са зајмовима новим. И ја се никако не могу сложити с тим, да чинимо и даље зајмове јер и данас у овој земљи постоји скоро онаква иста органи-зација по свима струкама државним, какву смо наследили од предходника наших либерала и напредњака, и док ми се не објасни, да би се учинио крај овим зајмом, гласаћу против овога зајма.

Алекса Ратарац — Посланици! И ја ћу да проговорим неколико речи о овом предлогу о привременом прирезу. Мени

некако чудновато изгледа како ми у Србији радимо, ми из једне погрешке идемо у другу; ми не станемо код једне погрешке па да се зауставимо и да од те погрешке не идемо даље у већу погрешку. Узмимо прошлост. Почетак је српског задужења, како се мени чини, од првога рата; рат 1876 год. учинио је једно задужење и у земљи и на страни, и тај рат, у колико могу да ценим, био је без довољне спреме и без промишљене цели, која је требала да се постигне. То је била једна велика погрешка, и иза те погрешке у ратовању, где смо били физички и материјално поражени, наступила је одмах друга погрешка, други рат, истина који је био са бољим успехом, и иза тога другог рата дошла је одмах берлинска конвенција и на тој берлинској конвенцији српски Бизмарк, Ристић обвезао је Србију, да се мора начинити жељезница у земљи. Кад је обвезана Србија да начини жељезницу, онда је одступило 1880 године тај Бизмарк и сад неки је морао да гради и начини жељезницу. Памтим уговор Бонтугов, који је начинио још веће зло у задужењу, што је закључен онако како није била жеља народна, већ како су захтевали прво себични интереси ондашњих власника па тек споредно државни. Дакле и онда је било извесних државника српских, који су радили против жеље и интереса српског народа, и од онда су наступиле повеће трзавице у земљи. Ускоро дошао је бугарски рат у још већој општој трзавици и у том видимо један рат, не у корист земље, него противу земље и интереса земаљских, и у том рату видимо опет једно задужење и то опасно; и у том рату видимо државнике, који сада седе на посланичкој клупи под којима се лиферовало сено по 20 пара кило и неки шињели, и резултат тог рата је тај, завада с једним суседним и браћким народом, која ће трајати за дуга времена, због чега морамо унутра у земљи да имамо трзавица, а због тих трзавица морамо да подносимо материјалне жртве.

Иза тога рата настало је са свим нередовно стање у земљи. 1886 године, као што вам је познато, хватани су посланици за јаку и јурени из Скупштине у Нишу и довођени они, који су се допадали влади. 1887 год. долази влада фузије, у тој фузији видесмо опет незадовољство народно. 1888 г. долазе избори за велику Народну Скупштину, ту вам се шаљу они комесари да присуствују при изборима и на послетку цела борба владаоца и народа, народа и власника на крају крајева свршава се тиме, да је Србија добила Устав. У животу новог Устава, кад је требало једном за свагда да престану трзавице, измирење партијско у народу и брига свију држављана да се буџетска равнотежа постигне, онда поста нова борба народа са намесницима и власницима и та се борба непрестано водила до првог Априла. *За све време, до првог априла, ми нисмо имали домаћина у држави*, нити владу, која је са сигурношћу могла рачунати на опстанак, и могла рећи, што посејем, то ћу и пожети, што ја почнем да радим видећу и резултате свога рада. Значи вечито смо имали владе које су биле у почетку свога рада, а никако владе, које су имале и почетак и свршетак свога рада, у колико је потребан; вечито су била трвења, и том трвењу, ја мислим, учињен је крај првога априла. Дакле, ја сматрам да од првог априла, ако будемо искрени себи и отаџбини, ако заборавимо и оставимо на страну што је ова или она партија радила, биће боље стање. Ако оставимо све зађевице партијске и оставимо на миру једну владу, да она има и свршетак свога рада, коју ћемо искрено помагати и контролисати, ја сам уверен, да би онда дошли до *буџетске равнотеже*. Да је то потребно, увиђамо сви, и сви од срца желимо да до тога дођемо. Али, кад желимо да постигнемо, треба да имамо на уму, да наша државна организација не треба да буде држава у моди. Опасно је то, кад један мањи, слаб домаћин хоће, да се сравњује са каквим већим домаћиним и да све набави оно, што јачи домаћин има. За цело тај мањи домаћин из сујете мораће на послетку, до-терати догле да има више расхода него прихода и наравно такав домаћин мораће да пропадне. Дакле, ја сматрам да се са овим предлогом иде на то, да се једанпут за свагда пречисте сви замршени рачуни из прошлог доба, општих трзавица општег нередовног стања државног, и са пречишћавањем ни-

www.овим, је рачунам, да ће доћи време, да се избегне зло стање да морамо *дугове дуговима да одужујемо*, да ћемо доћи један пут до равнотеже буџетске, да ћемо лако моћи остварити конверзију дугова, која је конверзија потребна да плаћање интереса и отплате буде мање. Само са 1% мање интереса на 326,000000 динара било би мање годишње интереса 3,260.000 динара. Дакле, ако хоћемо да дочекамо то време будимо Срби, који волимо своју земљу, пружимо искрено један друге руке без погледа на партије у земљи, старајмо се, да Устав и закони буду поштовани а да буду кажњени они, који су Устав и законе газили. Мени неће бити ништа тешко, што ћу гласати за овај предлог, јер се надам, да ће се усвајањем овога предлога једанпут за свагда пречистити замршени рачун.

Станко Петровић — Запста је тешко решавати проблеме овакве врсте, они су непријатни и за Владу и за Народно Представништво. Ми, који, као посланици, пратимо догађаје од толико година о овим задуживањима за подмирење дефицита, одавно гајимо жељу, да се један пут тим задужењима учини крај. Ради тога и устао сам да неколико речи кажем о овоме предмету. Господо, ми сви знамо како се у Србији од 20 година на овако управљало финансијама. Од пре 20 год. многи су од нас водили борбу са ондашњим владама и дизали свој глас противу задуживања, да Србија не дође до оваког финансијског стања. Али у оно доба власници се нису хтели обзирати на ове искрене савете народних бораца. Ко је год подписао глас у Скупштини и усудио се у своје говору да наговести влади, да ће се таким финансијском политиком доћи до оваког данашњег стања, да се једнако зајмови чине, онда су власници у Скупштини говорили, да ти посланици нису патриоте, да ти посланици говоре за шта влади или још чак да ти посланици имају неке задње намере. Ето тако су власници спречавали те искрене савете многих посланика, само да се изврши оно, што су они хтели, што нас је на послетку довело до оваког финансијског стања. Господо, јасно је да свако зло треба лечити, кад се оно појави, јер, кад оно ухвати корела, онда га је тешко лечити и онда нам ништа не помаже, што ћемо се ми овде препирати, зашто се то није увидело, да се зло лечи у време а не онда, кад му лека нема. Мени се чини, господо, да се земља требала да брани и заштити од задуживања онда, кад није била дужна и онда, кад су се у њој почели да праве дугове, који нису били са оваком обвезом као данашњи, него се имало много веће одушке, да смо имали времена да штудирамо, на који начин да се задужимо, па да не доведемо земљу до оваког данашњег финансијског стања. Господо, ми сви знамо каква се водила борба у Скупштини око Бонтуовог и других уговора за зајмове. Ондашња влада се на триста начина трудила, да ујдурмом и свим средствима, која су им на услузи стајала, да само протурти оно, што она хоће. У очи решавања Бонтуовог уговора, ондашња опозиција, т. ј. радикали разбила је мишљење већине и успела је да је убеди да дође до уверења, да не гласа за уговор, али ондашња влада, да би то спречила, одложи Скупштину за 2 дана, да разним ујдурмама придобије већину и да је спреми да гласа за онако штетан уговор, од кога је земља имала толико штетних последица, које су нас довеле до ових зајмова. Господо, сви знамо, а и страни свет зна, како се водила финансијска политика у Србији и у опште како се водила спољна и унутарња политика у оно време. Господин Алекса врло лепо напоменуо је у своје говору, да су власници, обмањивали владоца, да само кад су они уз њега, може се земљом управљати, и да је само са њима опстанак династије Обреновића, а ово је све његов непријатељ. Они су и довели земљу до оваког стања и за мене је бар јасно, да се од 1. Априла пресекао тако рђаво газдовање и можемо се надати, да се народ једанпут спасао од интрига, од дворских сипеткарша од оних, који су владоца обмањивали, да само док су они око њега, он ће бити на престолу.

Дакле, ту се надамо, да ће ово бити последње и да се више до тога не може доћи. Г. Новаковић је казао, да је буџет на пензионаре пре био 1,000000 дин. а да је сад пре-

шао 2,000000 дин. Јесте, господо, то нико не одриче. Да су они чиновници били поштени и часни, који су требали да врше само државне послове, а да не врше партизанске и да се нису богатали на рачун народа, они не би ни били пензионисани. Народ не мрзи чиновника, што му је име Петар а није Павле, него зато што му је стварао кајип, скидао кожу и стварао му кривце без кривце, народ и данас каже не дајте места рђавим чиновницима, па ма још један извесан презер плаћали на пензије. И ја желим мање издатака, али наши чиновници, кад им се да власт у руке, па кад им се каже од стране њихових влада да раде шта хоће, да апсе и да га за то ни глава неће заболети, онда и није чудо што су чиновници такви.

Ја знам, да је један чиновник казао, и говорио сељацима: ја ћу да те у апси на било кривце или не, јер ја имам од Гарашићина написано да у апси тога и тога. Дакле, господо, трзавице такве ниле су непрестано за ових 10—15 год. у земљи, и за све време није се ишло ни на чување закона, ни на стварање државних прихода, ни на штедњу, већ на штету државе, ишло се наопако, то је све припомотло да се до овога дође. Господо, народно богатство зависи од народне економије, а народна економија, то је главно начело радикалне странке. Али то се до сад није могло да развија, јер су намесници то спречавали, јер, и ако је који од г. г. министара хтео са Скупштином да помогне, они су му стварали неприлике и није никад могло да то изврши. Г. Новаковић је казао на завршетку његовог говора, кад је одговорио моме другу Милији Миловановићу, како днас нема власти, а кад би је било да би се за месец дана могла да постигне буџетска равнотежа. Зпста, ја знам да би за њега и његове другове најбоље било да су начелници окружни: Шурдиловић, Бели Мемед, Браловић и остали њихови начелни пријатељи, који су довели наше финансије у стање, у коме су данас, и по његовом мишљењу, тек би се тада равнотежа буџета изравнала (Смех).

Г. Новаковић каже да има чак и човека, који ће поправити финансијско стање. Ја мислим да се он уздржао да каже, али сигурно је мислио на Вукашића Петровића (Смех).

Дакле, господо, како може народ да се подигне, да има своје богатство, да плаћа порезу на време, да не буде дефицита, кад у оно време, кад су они владали, доводили су народ зечито у трзавице, само да се одрже на власти. Без икакве кривце, без икаквог повода, без икакве основане сумње оглашавали су да се појавио немир у земљи; тако се 1886 год. исељавао цео срез драгачевски. Пироћани су се исељавали по Србији за то, што су напредњаци повели рат са Бугарском, па нису спремили војску са барутом и другим потребама, него у место барута дали су војсци пенела да се бори са Бугарима и онда су се пироћани затекли тамо за то, што нису имали одбране од Бугара. Дакле, господо, ти људи, који су чинили те незгоде, те се дошло до овог стања, те се ишло на штету народа, да се не може економски да развија и довели га да не може да плаћа порезу на време, и данас после несрећне владавине либералне, која је хтела само да одржи равнотежу партиску, као што су напредњаци хтели на Сливници да одрже равнотежу на Балканском полуострову, и да очувају берлински уговор и ако нису зато били они надлежни, већ Јевропа, то су узрочи што су ови дефицити, а они су главни чиниоци, који су Србију довели до овог финансијског стања. Зато сам да се уговор прими.

Министар финансија Мих. Вујић — Господо, говори поједине поштоване госпоре посланика, који су ишли овде у Скупштину изазвали су ме, да и ја узмем реч да кажем коју о стању како је, и о овоме што се жели, па да изиђемо из овог стања, као и шта би требало чинити, па да из овог невољног стања изиђемо. Нема сумње, господо, у колико је то брига моја по дужности и положају, у коме се налазим, у толико је брига Народног Представништва брига целе Србије, брига свију патриота ове земље. Кад бацимо поглед на недавну прошлост, кад бацимо поглед на оно време, кад су нас странци хвалили с тога, што смо били једини у Европи, који

никоме ни смо договали, у оно време, кад је један Густав Раш хвалио Србију да нема дугова, а међу тим има добре друмове и да је ипаче доста напредна на културном пољу. Појачао од тога времена и пређило све време до данас, па да видимо шта нас је довело до овога стања. Колико смо дуго стајали у томе стању без дугова, у толико смо у једно време потрчали на врат на нос да стигнемо што јаче задужење других држава. То време не пада на терет данашње управе. То време припада прошлости. Ја пећу да кривим никога, да ли је могло то бити боље, пити ћу да наводим узроке томе. Ја ћу да узмем 3 факта: подизање железнице, па онда три рата, два између Србије и Турске и један између Србије и Бугарске. Та три факта су главни узрок финансијским невољама нашим. Све ово друго, да смо се задужили са 100 милијуна, и да смо унели тих 100 милијуна у привреду, ја сам уверен, да ми данас не бисмо имали поред тог дуга дефицита. Једини привредни предмет то је железница и поред тога што је то задужење тешко по народ, опет је оно у економном погледу потребно за земљу.

Али, господо, та железница и данас гони нас, да ми годишње $6\frac{1}{2}$ милиона динара доплаћујемо за њу. Сваке године ми морамо да доплаћујемо $6\frac{1}{2}$ милиона динара за зидање и откуп железнице, јер годишња сума железничких ануитета износи 8 милиона, и кад се од те суме одбије $1\frac{1}{2}$ милион што износи приход железнице, онда остаје годишњег дефицита $6\frac{1}{2}$ милиона.

Ја пећу да кривим, да ли се могло закључити зајам под повољнијим условима или не, и да ли се могло наћи извора каквих, да се дефицит покрије. Пећу да говорим о томе, да ли је умесно било, да се приходи државни уступају странцима, ја само констатујем стање онакво, какво је затекла радикална влада, кад је први пут дошла на управу земаљску, и које се стање повлачи и до дана, т. ј. његове тешке последице. Ја пећу овде да вам говорим о томе, да ли је то стање и у колико поправљено или није; пећу да тражим о томе ни податке; ја сам вам поднео извештај последње финансијске комисије, коју су образовали либерали, да констатује стање финансијско за време радикалног режима. Тај извештај финансијски, ја сам вам поднео, и ви га имате пред собом, и које год хтео, могао га је проучити и прочитати, и наћи у њему све податке. Мој пак извештај није ништа друго нити што год више, већ само доуна и објашњење оног извештаја, који је финансијска комисија, образована још под либералном владом, саставила. Погледајте у тај извештај, где су означени дугови државни, па ће вам онда бити све јасно.

Г. Новаковић почео је говорити о томе, како су постали зајмови, па их је даље поделио по ономе, на што су чињени. Ја вас молим, дозволите и мени, да и ја учиним једну напомену. Кад он каже, ови су зајмови били корисни у оно доба, а ови други нису, већ су само за подмирење дефицита, онда ја вас молим, да вам напоменем, да је радикална влада примила у наслеђе близу 300 милиона дуга, па сад судите, какво је стање финансијско било до 1889 године, а какво је од оног доба на овамо. То је главни резултат, који се апсолутно не да побити, а ти резултати изложени су и у самом извештају либералне комисије, и ти главни резултати могу сваком па и ланку, да отворе очи, те да баца јасан поглед на стање финансијско, и на развој финансијски. Но ипак у томе се пошло на боље, а што су напоменули г. прота Ђурић и пон Арса, да је могуће, да се и од сад тако ради као и пре, ја смем да одбијем то од себе, а ето у извештају цифара, које се не дају порицати. Узмите само из извештаја цифре, које су изложене на страни 111 извештаја комисијског, а који је потпуно тачан и који и ја потписујем, јер он одговара фактичком стању, ту имате суму дугова државних све редом. Из тога излази ово. Узмимо дакле прво до 1887 године, колико је дугова донде било, а колико даље, да пречистимо даље са првим зајмом, који је радикална влада учинила, од 30 милиона динара. На што је употребљен тај зајам? — Радикална влада, тек што је

дошла на управу земаљску, примила је у наслеђе тешке последице; она је онда морала онај зајам, који је учинила утрошити на затечене привремене дугове из бугарског рата, који су се затекли до оног дана, кад је она дошла на управу земаљску. Тако 1887 године затекло се у самим боновима преко 11 милиона дин. и све те податке имате у оној старом извештају, па кад узмете и тај ранији извештај, онда ћете видети, какво је стање затечено, а то је било оно стање, које је претрпело државном пронашћу, јер је било само 11 милиона привремених бонова, а ондашња господа министри знали су врло добро, какво је тада било невољно стање, кад се морало бегати, само да се уклоне од тражбина и плаћања, које је држава имала да испуни.

Ја смем да тврдим, господо, да свих ових 30 милиона динара не падају ни за 1 динар на терет радикалној влади. Само ћу да напоменем да бугарски рат нас кошта више од узајмљених 40 милиона динара, а признајем да су ратови свуда главни извори невоља. Тај рат оставио је масу дугова, који су се морали сви исплатити. То је наслеђено од тог рата, и тај терет пао је сад на леђа радикалној влади. Она, тек што је дошла на управу, морала је учинити први покушај, да те дугове исплати.

Узмите сад да ли зајам, и то зајам за откуп експлоатације железнице. Он је учињен у корист саме државе, да се један уговор, који је био штетан по државне интересе, и који, да је остао и даље, државу би коштао много више, него све последице овог зајма, — дакле, раскинут је тај уговор, те је железница узета из страних руку, тада је $9\frac{1}{2}$ милиона употребљено и за покриће привремених дугова, који су остали као последица наслеђених дефицита.

Тих $9\frac{1}{2}$ милиона динара дуга, то су последице старог зајма, то су последице дефицита, које смо ми наследили доласком на управу земаљску, и то се не би могло просто једним махом, једним одмахом руке да скине. Такве снаге финансијске, која би могла дефицит од 8—10 милиона дин. једним махом да скине — нема, она не постоји не може бити, то је апсолутно немогуће, да се просто дефицит од једном покрије са неким новим порезивањем. Сваком су познате наше финансијске прилике и нико не би могао пасти на ту мисао, па да каже: да се порезивањем може покрити дефицит.

Даље, господо, долази откуп монопола дувана. Извршење тога зајма, ајде баш да то примимо на себе, да је 10 милиона динара направљен зајам. Али дукан баца 6 милиона динара годишње чистог прихода; а биће сваке године више и више прихода, и ја мислим, да је овај зајам, који је учињен овде, донео држави само више прихода.

Даље, откуп монопола соли, то је зајам од 6 милиона динара. Со је пређе давала само пола милиона прихода, а сада даје на 2 милиона и 200.000 дин. чистог прихода. Дакле, што излази: зајам од 30.000.000 није дакле, дуг радикалне владе, него су њиме само плаћене наслађене невоље из бугарског рата. Радикална влада имала је само да га понесе, и она је је морала да тражи изворе прихода, да га исплати.

Господо, ова три друга зајма, то су зајмови, који су само дали могућности, да се поправи финансијско стање Србије, јер су њима искупљени продати приходи од експлоатације железнице и монопола дувана и соли. Јер шта смо затекли, кад смо дошли на управу земље? Затекли смо најважније приходе, железнице и монополе у туђим рукама. Шта нам је остало? Приход од ђумрука заложен, па и порез заложен, и чиме ми сад да живимо као држава, чиме да плаћамо наше школе, нашу војску и т. д. Па не заборавите, господо, да смо, док смо се оволико задужили, све више и више дизали расходе.

(Наставиће се)